

4

CEP
KİTAPLARI

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ İŞ GEZİSİ DEĞERLENDİRMESİ

Hazırlayan:
Dr. Ömer Bolat
MÜSLAD Genel Sekreteri

MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Amerika Birleşik Devletleri İş Gezisi Değerlendirmesi

Hazırlayan:
Dr. Ömer Bolat
MÜSİAD Genel Sekreteri

Temmuz 1999

(MÜSTAKİL SANAYİCİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ)

Adres: Mecidiye Cad. No: 7/50, Mecidiyeköy - 80310 İSTANBUL
Tel: (0.212) 213 61 00 (20 hat) Fax: (0.212) 213 78 90 - 216 01 42
e-mail: musiad@musiad.org.tr [www: musiad.org.tr](http://www.musiad.org.tr)

İç Düzen, Kapak
Sina 532 51 79

Baskı
Erkam 504 18 31

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	5
ABD - TEMEL DEMOGRAFİK VE EKONOMİK GÖSTERGELER.....	6
1. BÖLÜM	
ABD'NİN YÖNETİM ŞEKLİ	7
FEDERAL HÜKÜMET.....	7
EYALETLERİN YÖNETİMİ.....	11
2. BÖLÜM	
ABD'DE DIŞ TİCARET POLİTİKASININ OLUŞTURULMASI.....	14
TİCARET BAKANLIĞI	15
ABD KONGRESİ.....	17
DIŞ TİCARET TEMSİLCİSİ	19
SEATTLE'DA BAŞLATILMASI BEKLENEN YENİ ULUSLARARASI TİCARET ROUNDU TOPLANTISINDA ABD AÇISINDAN ELE ALINMASI İSTENEN GÜNDEM MADDELERİ.....	20
ABD İLE AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDAKİ TİCARET VE ANLAŞMAZLIK KONULARI	21
3. BÖLÜM	
ABD EKONOMİSİNDE TARIM SEKTÖRÜNÜN YERİ VE DIŞ TİCARETİ	22
ABD İLE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TARIM SEKTÖRÜNDEKİ İHTİLAFLARI	24
4. BÖLÜM	
SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI ÜZERİNDE ÇEVRE VE İŞGÜCÜ BOYUTLARI	26
5. BÖLÜM	
ABD'DE EKONOMİ POLİTİKALARININ BELİRLENMESİ VE SON EKONOMİK DURUM	29
6. BÖLÜM	
KÜÇÜK İŞLETMELERİN DESTEKLENMESİ.....	34
7. BÖLÜM	
ELEKTRONİK TİCARET - İNTERNET VE MÜTEŞEBBİSLİK	37
8. BÖLÜM	
LOBİCİLİK	39
9. BÖLÜM	
BÖLGESEL EKONOMİK KALKINMA MODELİ: SEATTLE (Washington Eyaleti)....	41
SEATTLE VE WASHINGTON EYALETİNİN EKONOMİK KALKINMASI.....	43
EYALETİN KALKINMASINDAKİ BAŞLICA AKTÖRLER	44
BOEING UÇAK FABRİKASINI (EVERETT) ZİYARET	46
MICROSOFT YAZILIM FİRMASINI ZİYARET	48

10. BÖLÜM

BÖLGESEL EKONOMİK KALKINMA MODELİ: LAREDO VE KUZEY AMERİKA SERBEST TİCARET BÖLGESİ'NİN (NAFTA) ÜYE ÜLKELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

LAREDO ŞEHİRİ VE NAFTA	50
KUZEY AMERİKA SERBEST TİCARET BÖLGESİ (NAFTA) ANLAŞMASI	53

11. BÖLÜM

BÖLGESEL EKONOMİK YENİDEN YAPILANMA MODELİ: CLEVELAND - OHIO

CLEVELAND'DA EKONOMİK YENİDEN YAPILANMA TECRÜBESİ	57
CLEVELAND'DAKİ EKONOMİK YENİDEN YAPILANMANIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDEKİ BAŞLICA AKTÖRLER VE FONKSİYONLARI	61

12. BÖLÜM

DÜNYANIN EN ÖNEMLİ FİNANS MERKEZİ: NEWYORK CITY

MOODY'S KREDİ RİSK DEĞERLENDİRME KURULUŞUNU ZİYARET	67
---	----

13. BÖLÜM

TÜRKİYE-AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ EKONOMİK İLİŞKİLERİ

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER	72
TÜRKİYE-ABD TİCARİ İLİŞKİLERİ	73
TÜRKİYE'DEKİ ABD YATIRIMLARI	74
ÖZELLİK ARZEDEN KONULAR	75

GİRİŞ

ABD Federal Hükümetine Bağlı Tanıtma Genel Müdürlüğü'nün (US Information Agency) davetlisi olarak 8-29 Mayıs 1999 tarihleri arasında ABD'de "Ticaret ve Bölgesel Kalkınma Programı"na katıldım. ABD'nin Sesi Radyosu (Voice of America), Fullbright Bursları ve Uluslararası Ziyaretçi Programlarını düzenleyen USIA, muhtelif ülkelerden yılda 5600 dolayında ziyaretçi davet edip, çeşitli programlara iştirak ettirmektedir. Katıldığım "Ticaret ve Bölgesel Kalkınma Programı" yılda bir defa yapılmaktadır. Bu yıl programa 14 Avrupa ülkesinden birer kişi katılmaktadır.

Katılanların ortak özelliği, 30-50 yaş aralığında olmaları, kendi ülkelerinde Ticaret Bakanlığı'nın veya iş dünyası kuruluşlarının uluslararası ilişkiler bölümü yöneticisi, akademisyen veya ekonomi gazetecisi olmalarıdır.

Bu programın temel amacı, katılımcılara ABD'nin dış ticaret politikası yapılanması, Avrupa Birliği, Pasifik ülkeleri ve NAFTA ile ilişkileri yanında, ekonomi politikası yapılanması ve bölgesel ekonomik kalkınma alanında 3 değişik bölgenin gelişimini göstermektir. Program sırasında bölgesel kalkınma alanında; dış ticaret, uçak üretimi ve bilgisayar teknolojisi alanlarında hızlı bir gelişim gösteren Seattle (Batı yakasında Washington eyaletinde), NAFTA'nın yürürlüğe girmesi ile bugün ABD'nin en hızlı gelişen 2. şehri olan Laredo (Meksika sınırında, Teksas eyaleti içinde) ve çelik, inşaat gibi temel endüstrileri gerilemesine rağmen ekonomik yeniden yapılanma ile yeniden gelişme sürecine giren Cleveland (Ohio) şehirlerinde brifingler alındı, fabrikalara ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarına ziyaretler yapıldı. Programın son 3 günlük bölümünde New York'ta dünya mali piyasalarının gelişimi hakkında çeşitli mali kuruluşlarca düzenlenen brifinglere katılındı.

ABD - Temel Demografik ve Ekonomik Göstergeler

Nüfus	268,7 milyon kişi (dünyanın 3. en kalabalık ülkesi)
Yüzölçümü	9,4 milyon km2 (Türkiye'nin 12 katı büyüklükte)
Km2'ye düşen nüfus	27
Yıllık nüfus artış oranı	% 1
Siyah nüfusun oranı	% 12,5 (yaklaşık 30 milyon kişi)
Ortalama yaşam ömrü	Erkek : 73 yaş Kadın : 79 yaş
Müslüman sayısı	Yaklaşık 8 milyon kişi (İslam, nüfus itibarıyla ikinci en büyük din ve özellikle Siyahlar arasında hızla yayılıyor)
Enflasyon oranı	% 4,1 (1988-1993 dönemi ortalama yıllık) % 1,6 (1998)
İşsizlik oranı	% 4,3 (Mayıs 1999 verisi)
Gayrisafi milli hasıla	7,92 trilyon dolar (dünyanın en büyük ekonomisine sahip)
Kişi başına düşen milli gelir	29.600 dolar
Bütçe Dengesi	1998: 64 milyar Dolar fazla 1999: 99 milyar Dolar fazla (tahmini)
Federal Kamu Borcu	5.700 milyar Dolar (Dünyanın en borçlu ülkesi)
Evsiz-barksız fakir sayısı	30 milyon kişi. Nüfusun % 0,5'i gelirin % 39'unu alıyor ve nüfusun % 80'inin geliri geriliyor.
Dış ticaret hacmi	1.590 milyar dolar
İthalatı	919 milyar dolar (dünyanın en fazla ithalat yapan ülkesi)
İhracatı	671 milyar dolar (dünyanın en fazla ihracat yapan ülkesi)
Dış Ticaret Açığı	- 248 milyar dolar (dünyanın en fazla dış ticaret açığı veren ülkesi)
Türkiye'den ithalatı	2.233 milyon dolar
Türkiye'ye ihracatı	4.053 milyon dolar

1. BÖLÜM

ABD'NİN YÖNETİM ŞEKLİ

FEDERAL HÜKÜMET

Bu konuda heyetimize brifing veren kişiler ve kuruluşları şunlardır:

— **Prof. Dr. Clyde Wilcox**

Professor of Government, Georgetown University, Washington D.C.

— **Tim Masanz**

National Governor's Association, Director, Economic Development and Commerce Group

ABD, 9,8 milyon km² alan üzerinde 270 milyon nüfusun yaşadığı, 50 eyaletten oluşan, federal yönetimle idare edilen bir ülkedir. İngiliz ve Fransız kolonilerine karşı uzun süren savaşların kazanılmasından sonra, 1776'da Bağımsızlık Deklarasyonu ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD) kurulmuştur. 1787'de Anayasa, ve 1791'de Vatandaşların Temel Hakları ve Özgürlüklerini koruyan Kanun (Bill of Rights) kabul edilmiş. Bill of Rights sonradan Anayasa'ya dahil edilmiş. Buna göre çoğunluğun hakimiyeti yanında, azınlığın görüşleri de dikkate alınmaktadır. Her ABD vatandaşı, belirli temel haklara sahiptir. (Ancak unutmamak gerekir ki, ABD'de kölelik ancak yüz yıllık bir çaba sonucunda 1800'lü yılların ortalarında, ırk ayrımcılığı ise yine yüz yıllık bir çaba sonucunda 1960'lı yılların başlarında resmen sona erdirilebilmiş).

ABD'nin Anayasası daha o dönemde, merkezî yönetimin aşırı güçlenmesini istemediğinden ülke yönetimini 3 önemli kuruma bölmüş; Yasama Organı (Kongre), Yönetim (Başkan ve federal kuruluşlar) ve Adalet Mekanizması (federal mahkemeler ve Yüksek Mahkeme).

ABD'nin başkenti olan Washington D.C., Doğu yakasında Maryland ve Virginia eyaletleri arasında, toprağı Anayasa gereğı müstakil (hiçbir eyalete bağılı olmayan) bir kara parçasıdır. Federal yönetimin idare, yasama, yargı birimlerini, bakanlıkları ve diğer federal kuruluşları barındırır. Bürokratik yapısı ile tipik bir başkenttir, uluslararası arenaya açıktır. 200 yıl önce bir Fransız mimara kurdurulmuştur. Ancak 1975'te kendi yönetimine kavuşarak bir belediye yönetimi (başkanı) tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Kongre Binası (Capitol Hill), Başkan'ın Ofisi (White House), Smithsonian Enstitüsü ve Müzeleri, Kongre Kütüphanesi, Washington Anıtı, Lincoln Anıtı, Jefferson ve Roosevelt Anıtları, Vietnam Savaş Gazileri Müzesi ve Mall adı verilen millî parkı ile meşhurdur. Şehir merkezinde 607.000 kişilik (% 90'ı Afrikalı Amerikalı), metropol alanında ise yaklaşık 4 milyon kişilik nüfusu vardır.

ABD'nin hükümet sistemi 120 yıl önce kurulmuştur. Sistem ve yetkiler federal yönetim ile eyaletlerin yönetimi olarak ikiye ayrılmış. ABD'nin Başkanlık Sistemi ile yönetildiği söyleniyor. Başkan direkt halk oyu ile 4 yılda bir seçiliyor ve en fazla 2 dönem üstüste görev yapabiliyor. Ancak yasama organı Kongre her kurumun üzerinde kabul edilmektedir. Kongre binasının şeklen de olsa, Washington D.C.'nin en yüksek tepe noktasına kurulmasına dikkat etmişler. Kongre binası mermerden yapılırken, Başkan'ın çalışma ofisi ve ikametgâhı olan Beyaz Saray rakım olarak daha düşük bir noktada ve taştan yapılmış.

Halkın temsilcilerinin oluşturduğu Kongre en saygın kuruluş olarak kabul edilmektedir. Kongre, Temsilciler Meclisi ve Senato'dan oluşmaktadır. Senato, 50 eyaletin herbirinden

2'şer senatör olmak üzere 100 senato üyesinden oluşurken, Temsilciler Meclisi'nin 435 üyesi her eyaletin nüfusuna orantılı olarak seçilmektedir. Temsilciler Meclisi üyeleri 2 yıl için seçilmekte, seçimler yenilenmekte, 6 yıllık bir dönem için seçilen Senato üyelerinin 1/3'ü ise 2 yılda bir tekrar seçimlere girmek zorundadırlar. ABD'de iki parti bulunmaktadır; Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti. Genel yaklaşım itibarıyla Cumhuriyet Parti, en az vergi alınmasını ve serbest ticareti savunan ve muhafazakar görüş yapısı ile bilinirken, Demokrat Parti sosyal politikalara önem verilmesini, sağlık, emeklilik ve sosyal güvenlik alanlarında daha fazla hassas olunmasını, gelirin miktarına göre aşamalı olarak vergilendirilip gelir dağılımına dikkat edilmesini savunan bir parti konumunda tanınmaktadır.

Senatörler ve Temsilciler Meclisi Üyeleri direkt halkın oyu ile seçilirler. Adaylar, parti yönetimleri ve başkanlarının ataması ile değil, önce kendi partilerinde ön seçimleri kazanarak aday olma hakkını elde etmek zorundadırlar. Seçimleri de kazandıktan sonra Kongre üyesi sıfatını kazanırlar. Yasama organında Kongre üyeleri illa da kendi partisinin görüşlerini desteklemek zorunda değildir. Partideki diğer temsilcilerin görüşünün hilafına dahi oy kullanan Kongre Üyesi partiden ihraç edilemez.

Temsilciler Meclisi üyeleri kendi aralarından bir başkan seçerken, Senato'ya Başkan Yardımcısı başkanlık eder. Temsilciler Meclisi ve Senato'nun eşit yetkileri vardır. Her ikisinde de kanun tasarısı teklif edilebilir.

Federal yönetimde yetkiler, Başkan ve ekibi ile Kongre arasında dengeli şekilde paylaştırılmış. Başkan da, Temsilciler Meclisi ve Senato üyeleri de bir kanun teklifi verebilir. Bir tasarı ancak Alt komitelerde (Kongre'de 300 kadar alt komite vardır) görüşülüp kabul edildikten, Temsilciler Meclisi ve Senato da ayrı ayrı kabul edildikten ve Başkan tarafından onaylandıktan sonra yasalaşır. Başkan'ın istemediği bir kanun Kongre'nin her iki kanadında onaylandıktan sonra Baş-

kan'ın önüne geldiğinde Başkan bu kanunu veto edebilir. Başkan'ın vetosunun aşılabilmesi için Kongre'nin 2/3 çoğunlukla aynı kanunu kabul etmesi yeterli olmaktadır. İşte burada ABD'deki sistemin yönetim (executive) ile yasama (Kongre) arasında, ve Temsilciler Meclisi ile Senato arasında karşılıklı kontrol ve dengeleme (checks and balances) esasına dayandığı ve tarafları karşılıklı müzakereye ve uzlaşmaya zorladığı görülmektedir. Başkanın şahsiyeti, yönetim tarzı bu açıdan çok önemlidir.

ABD Başkanı'nın yetkileri şunlardır; Kongre'ye kanun tasarıları sunmak, Kongre'nin kabul ettiği kanunları gerekirse veto etmek, uluslararası antlaşmalar ve dış ticaret anlaşmaları imzalamak, Silahlı Kuvvetler Başkomutanı olarak ülke savunmasından sorumlu olmak, savaş ilan etmek, asker göndermek, ülkenin dış politikasından sorumlu olmak, federal mahkeme yargıçlarını ve Yüksek Mahkeme yargıçlarını atamak, kabinesindeki bakanları (sekreterleri), yardımcılarını, federal kuruluşların Direktörlerini, Genel Kurmay Başkanı, büyükelçileri atamak. Ancak Başkan'ın atadığı herkes, Senato'da dinlenip onay almak zorundadır. Başkan'ın savaş ilanı, yurtdışına asker gönderme, uluslararası antlaşma imzalama gibi her kararı da Kongre'den basit çoğunlukla da olsa onay almak zorundadır.

Genel olarak Başkan, savunma ve dış politika meselelerinde güçlü, ama iç meselelerde zayıf bir konuma sahiptir. ABD'de başkan seçilebilmek için; kendi partisinden 50 eyalette yapılan önseçimlerde en fazla delegasyona sahip olarak parti kurtulayında resmen aday gösterilmesi ve başkanlık seçiminin kazanılması gerekmektedir. ABD'de başkan seçilebilmek için bir adayın en az 25 milyon dolarlık bir harcama bütçesine, Kongre üyesi seçilebilmek için de eyaletine göre değişerek en az 2,5 ile 7,5 milyon dolar arasında bir harcama bütçesine sahip olması gerekmektedir. Bu amaçla fon toplamak serbesttir. Ancak bir kişinin azami verebileceği bağış miktarı 1000 dolar, bir şirketin de verebileceği azamî bağış miktarı 5000 dolardır.

Federal Yönetimin 3. ayağı olan **Yüksek Mahkeme** ise 9 yargıçtan oluşur. Gönüllü emeklilik veya ölüm durumunda boşalan yargıçlık makamına ABD Başkanı atama yapar. Ancak o atamanın Senato'da onaylanması gerekmektedir. Yüksek Mahkeme, federal kanunların ve Eyalet kanunlarının Anayasa'ya uygunluğunu incelemek, eyalet mahkemelerinin ve federal mahkemelerinin kararlarının temyîz makamı olmak gibi fonksiyonlara sahiptir.

EYALETLERİN YÖNETİMİ

ABD'nin 50 eyaletinin (Hawaî ve Porto Riko ile, 52 eyalet denebilir) her biri bir Vali (Governor) ve yasama organı (Legislature) tarafından, yine aynı şekilde kontrol ve dengeleme (checks and balances) esasına göre yönetilir. Eyaletlerde de valilerin kendi yönetimleri (Bakanlıklar Departman olarak adlandırılır), kendi anayasaları (federal anayasaya ek olarak) ve hatta kendi yüksek mahkemeleri vardır. Eyalet kanunları federal kanunların önüne geçemez, kısıtlayamaz, ancak ondan daha ileri gidebilir. Eyaletler geniş yetkilere sahiptir; eğitim, sağlık, polis, elektrik-yol-kanalizasyon gibi altyapı hizmetleri vs. Eyaletlerin kendi bütçeleri vardır. Eyalet senatörleri (seçilebilmek için en az 100 bin Dolarlık bir harcama bütçesine ihtiyaç duyarlar) fazla maaş almaz; kendi işleri de vardır. Vali, eyalet senatosu ile işbirliği içinde eyaleti yönetir.

ABD'nin federal bir yönetim sistemi ile yönetilmesinin çok doğal sebepleri vardır; herşeyden önce ülke toprakları çok büyük, eyaletlerin ihtiyaçları ve kaynakları farklı olduğundan, herşeyi federal başkent Washington D.C.'den kontrol etmek mümkün değildir. Ayrıca her eyalet eğitim, sağlık, güvenlik gibi alanlarda farklı durumlarla karşılaşmakta, farklı kuralları tecrübe etmektedir. ABD çok sayıda etnik ve dinsel yapı karışımı bir nüfusa sahiptir. Ülke nüfusunun % 80'i Hristiyan, % 15'i seküler, % 5'i Müslüman, Yahudi ve Budist.

Vatandaşları için bulundukları bölgelere göre farklı düzenlemeler gerekebilmektedir.

Valiler de 4 yılda bir (Vermont ve New Hampshire Valileri 2 yılda bir), eyalet seçmenleri tarafından seçilmektedir.

Federal yönetim ve eyalet yönetimlerinin finansmanına gelince, federal hükümet gelirini ülke genelinde topladığı gelir ve kurumlar vergilerinden sağlar. Eyaletler ise federal hükümetin topladığı vergilerden başka, çok düşük oranlı gelir vergisi, satış vergisi, şehir vergisi gibi vergiler toplayarak harcamalarını gerçekleştirir. Ayrıca eyalet bütçelerinin % 15-20'si federal bütçeden gelir.

Federal Bütçe (1998 yılında): 1.658 milyar Dolar olup, 64 milyar Dolar fazla vermiş, 1999 yılında da 81 milyar dolar fazla vereceği tahmin edilmektedir.

1998 Yılı Federal Bütçesinin Harcama Dağılımı (milyar Dolar)

— Savunma	264,0
— Uluslararası İlişkiler (yardımlar)	14,5
— Sağlık	131,8
— Tıbbî Bakım	198,2
— Sosyal Güvenlik	381,5
— Gelir Güvenliği	239,4
— Ulaştırma	41,5
— Tarım	10,6
— Eğitim	55,0

50 Eyaletin toplam bütçesi ise 1.080 milyar dolardır. Meselâ, California eyaletinin bütçesi 110 milyar dolar iken, Kuzey Dakota eyaletinin bütçesi 600 milyon Dolar'dır.

Eyaletlerin uluslararası ticaret müzakerelerinde fazlaca bir etkisi yoktur. Eyalet yönetimleri, kendi bölgelerine diğer eyaletlerden ve yurtdışından yatırımları cezbetmeye çalışırlar. Kendi bölgelerindeki işletmeleri, özellikle küçük işletmeleri destekleme programları hazırlar ve uygularlar, kendi eyaletlerinden ihracatın artması için ihracat teşvik program-

ları uyguladılar. Bu amaçla yurtdışı fuarlara katılım için firmalara sübvansiyon verip, yurtdışına ticari heyet gezileri düzenlediler.

Eyalet Valileri genelde Washington D.C.'deki federal yönetimin kendi işlerine karışmasından pek hoşlanmayıp, federal düzeyde olan bitenleri gözlemek ve etkilemek amacıyla bir gözlerini Washington D.C.'den ayırmazlar. Bu amaçla Ulusal Valiler Birliği (National Governor's Association) adıyla Washington D.C. merkezli bir teşkilat kurulmuştur. 50 eyaletin valisi de bu kuruluşa üyedir. Yılda 2 defa (kışın ve yazın) toplanırlar (birinci toplantı Washington D.C.'de, ikinci toplantı bir eyalette) ve üçte iki çoğunlukla kararlarını alırlar. Bu alınan kararlar önemlidir. Çünkü üçte iki çoğunluk demek, kendi eyaletlerindeki Senatörleri de ikna ederlerse Senato'da 66 oy demektir. Bir yasa çıkarmak çok kolaylaşmaktadır.

38 eyaletin valisinin ayrıca Washington D.C.'de bu teşkilatın binasında kendi eyaletlerine mahsus birer bürosu ve personeli vardır.

Ulusal Valiler Birliği'nin 90 personeli vardır. Başkanı ratasyon usulüne göre eyalet valileri arasından seçilmektedir. Bu Birliğin 3 önemli departmanı bulunmaktadır; Çevre meseleleri (tabii kaynaklar), insan kaynakları, ekonomik kalkınma ve ticaret. Bu Birlik; yeni seçilen Valilere ve personellerine eğitim seminerleri vermekte, eğitim, sağlık, tabii —çevre— ve insan kaynakları, ekonomik kalkınma konularında araştırmalar yapmakta ve valilere sunmaktadır. Ayrıca Kongre nezdinde eyaletlerin menfaatine kanunlar çıkması için lobi çalışmaları yapmaktadır.

2. BÖLÜM

ABD'DE DIŞ TİCARET POLİTİKASININ OLUŞTURULMASI

Heyetimize bu konuda Brifing veren kişiler ve kuruluşları şunlardır:

- **Bayan Paula Stern**, Yönetim Kurulu Üyesi, Progressive Policy Institute ve Transatlantic Business Dialogue Üyesi
- **Lionel Johnson**, Citigroup Inc. Başkan Yardımcısı
- **Bn. Angela Ellard**, ABD Kongresi, Ticaret Alt Komite Görevlisi
- **Ronald Lorentzen**, ABD Dış Ticaret Temsilciliği, Dünya Ticaret Örgütü - Sanayi İlişkileri Direktörü.
- **Mark Maury**, ABD Dış Ticaret Temsilciliği, Avrupa Bölgesi ile İlişkiler Direktörü
- **Mark Baker**, Ticaret Bakanlığı, NAFTA Dairesi, Uluslararası Ticaret Uzmanı
- **Paul Dacher**, Ticaret Bakanlığı, Avrupa Bölgesi ile İlişkiler Dairesi, Ticaret Politikası Müşaviri.

Genel kanı olarak, dış ticaret politikasının şekillendirilmesinde siyasetin önemli bir rol oynadığı kabul edilir. Ticaret politikası, günümüzde, siyaset ile uluslararası ticaret kurallarının (Dünya Ticaret Örgütü) bir karışımı şeklinde belirlenmektedir.

ABD’de dış ticaret politikasının belirlenmesinde en önemli rolü;

- Ticaret Bakanlığı
- Dış Ticaret Temsilciliği
- Kongre
- Dışişleri Bakanlığı
- Tarım Bakanlığı, ve
- Eximbank (İhracat - İthalat Kredi Bankası)

oynamaktadır. Bu kuruluşlar arasında aşağıda belirtildiği şekilde bir işbirliği ve koordinasyon vardır.

Ayrıca

- ABD’deki özel sektör kuruluşları,
- Lobi kuruluşları

da dış ticaret politikası ve tedbirlerinin şekillenmesinde etki-leyici konumdadırlar.

TİCARET BAKANLIĞI

ABD hükümetinin en etkin kuruluşlarından biridir. Ticaret politikasının (ihracat, ithalat, uluslararası temaslar, vs.) oluşturulması ve takibinden birinci derecede sorumludur. Daha çok sanayi sektörü ile ilgilidir. Tüm ticari anlaşmalar Kongre’den geçirilmek zorunda olduğundan, Kongre ile yakın çalışır. Ülkenin dış ticaret meseleleri, dış ilişkilerini ilgilendirdiğinden Dışişleri Bakanlığı ile, tarım sektöründeki dış ticaret meseleleri açısından da Tarım Bakanlığı ile yakın çalışmaktadır.

ABD’li Sanayilerin temsilcileri ve işçi kuruluşlarının temsilcileri ile 3-4 ayda bir sektörel durum değerlendirmesi toplantıları yapmaktadır. Sanayi Sektörleri temsilcileri, ve onları temsil eden lobi kuruluşları, gerek Ticaret Bakanlığı, gerek Dış Ticaret Temsilciliği makamları, gerekse Kongre üyeleri nezdinde izlenecek politika ve alınacak tedbirleri kendi lehlerinde etkilemek

için yoğun çaba sarfetmektedirler. Meselâ, ABD'li ve Avrupalı işadamlarının ortak görüşme platformu Atlantik-ötesi İşadamları Diyaloğu (TBD) komitesi, ABD ile AB arasındaki ekonomik ilişkileri arttırmak ve anlaşmazlıkları çözmek konusunda iki taraf nezdinde yoğun lobi yapmakta, baskı uygulamaktadır.

ABD Ticaret Bakanlığı, ihracatı geliştirme hususunda kilit kuruluştur. Yurtdışındaki elçiliklerde ve konsolosluklarda görev yapan ticaret müşavirleri vasıtasıyla ABD'li üreticilere yeni pazarlar bulmaya, mevcut pazarlarını genişletmeye çalışmaktadır. ABD'li üreticilerin uluslararası fuarlara katılmasını teşvik etmekte, yurtdışında ticaret sergileri düzenlemektedir.

Ticaret müşavirleri ABD ile görev yaptıkları ülke arasındaki ticari münasebetlerin geliştirilmesinde birinci dereceden yetkili olup, önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu yüzden ABD'li firmalar ile iş yapmak isteyen işadamlarının ABD'nin diplomatik temsilciliklerindeki ticaret müşavirlikleri ile temasa geçmelerinde fayda vardır.

Ticaret Bakanlığı, her yıl ABD'nin her bir ülke ile dış ticareti konusunda çok detaylı bir makro "Pazar Planı" yayınlamakta, kendi perspektifinden ilgili ülkeler ile mevcut dış ticaret durumu, anlaşmazlık konuları, daha neler yapılabilir? gibi konuları irdelemektedir. ABD Ticaret Bakanlığı'nın ithalatı teşvik konusundaki yegane iki programı (önemsiz boyutta) şunlardır; a) Bazı az gelişmiş ülkelere belirli sanayi ürünleri ithalatının belirli kontenjanlarla gümrük vergisiz yapılmasını öngören Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP) b) GSP'ye benzer bir program olan Karayipler Geliştirme Programı.

ABD Tarım Bakanlığı, özellikle ihracatta çok aktiftir. Yurtdışında birçok ülkede kendi ihracatı teşvik büroları vardır. ABD'nin tarım sektörü ve dış ticareti münferit bir başlık altında ilerideki bölümlerde incelenmektedir.

ABD Eximbank kuruluşu ise, ABD tarım ve sanayi ürünlerinin yurtdışına ihracatını teşvik etmek ve desteklemek amacıyla kredi ve sigorta desteği vermektedir.

ABD Ticaret Bakanlığı, ithalatla ilgili koruma tedbirlerini uygulayan kuruluştur. İthalatta en önemli koruma tedbirlerinden birisi anti-damping politikasıdır. ABD’li üreticilerin şikayetlerini inceleyen Ticaret Bakanlığı, ilgili malın ABD’ye ithalatında damping yapıp yapılmadığını, yapıldı ise ABD’li üreticilere zarar verip vermediğini belirlemektedir. Uluslararası Ticaret Komisyonu ise dampingli ithalatın zararını ortadan kaldıracak anti-damping vergisinin miktarını tespit etmektedir. Genel ticaret politikası ve ithalat meselelerinde, ABD’li ithalatçılar ve tüketiciler Ticaret Bakanlığı’na gelip ithalata koruma tedbiri getirilmemesi için görüşlerini bildirebilirler. Ancak ABD’nin anti-damping ve anti-sübvansiyon mevzuatında (Avrupa Birliği’nin ilgili mevzuatından farklı olarak) ithalatçı ve tüketicilerin görüşleri, kamu menfaati dikkate alınmaz. Bir kere dampingli veya sübvansiyonlu ithalat yapıldığı ve bunun ABD’li üreticiye zarar verdiği tespit edilirse, ithalata karşı anti-damping vergisi veya anti-sübvansiyon vergisi (fark giderici vergi) getirilmesi mukadderdir. Siyaset faktörü de devreye girer.

ABD KONGRESİ

ABD Kongresi’nin ticaret politikası, ama daha çok ithalat politikası ve uluslararası anlaşmalar konusunda önemli yetkileri bulunmaktadır. Çünkü ABD kanunlarına göre, ABD hükümeti tarafından üçüncü ülkelerle aktedilen herhangi bir anlaşmanın yürürlüğe girmesi için mutlaka ABD Kongresi’nde de onaylanması gerekmektedir. Bundan dolayı, ABD Başkanı, Kongre ile uyumlu bir şekilde ticaret müzakerelerini yürütmek istemektedir.

Prosedür şöyledir: Genelde Başkan, uluslararası ticaret roundu müzakerelerini yürütmek için “fast track” yani “hızlı yöntem” yetkisi (müzakere sürecini basitleştirmek için) ister. Kongre, oylama sonucunda bu yetkiyi verirse, Başkan ve ekibi (US Trade Representative: Dış Ticaret Temsilcisi) müza-

kereleri yürütür ve anlaşmayı imzalar. Daha sonra bu anlaşmayı bir Kanun tasarısı olarak onaylanmak üzere Kongre'ye gönderir. Kongre daha önce Başkan'a fast track yetkisi verdiği için Anlaşmanın bütünü üzerinde görüşür, oylar. Anlaşma maddelerini tek tek ele alıp ayrı ayrı oylayamaz. Kongre Anlaşma'nın bütününe ya kabul eder, ya da reddeder. Bilindiği gibi, 1948 yılında Dünya Ticaret Teşkilatını kuran Havana Sözleşmesini ABD Hükümeti imzaladığı halde, ABD Kongresi reddedince Teşkilat kurulamamış, GATT bir Anlaşma olarak uluslararası ticareti 47 yıl boyunca yönlendirmişti.

ABD Başkanı'nın Kongre'den aldığı fast track yetkisi Uruguay Round Anlaşmasının imzalanması ile 1995 yılında sona ermişti. Başkan'ın 1997 yılında Kongre'den yeniden istediği fast track yetkisi Kongre'de yapılan oylama sonucunda reddedilmişti.

Bununla beraber, ABD Başkanı, Kongre'den fast track yetkisi almadan da, üçüncü ülkelerle ticaret görüşmeleri ve uluslararası ticaret müzakereleri yapabilir, anlaşmalar da imzalayabilir. Ancak Başkan'ın anlaşma maddelerini bir Kanun tasarısı şeklinde Kongre'ye sunduğu zaman, Kongre'nin o anlaşma maddelerini detaylıca ele alıp değişiklikler yapması söz konusu olabilir. Böyle bir durum da anlaşmanın yapıldığı ülke veya uluslararası teşkilat açısından kabul edilemez olur. Bu durumda ABD hükümetinin üçüncü ülkeler ile yaptıkları müzakerelerde güven sorunu ortaya çıkar. ABD hükümeti, nitekim fast track yetkisi olmadan da, 1999 yılının Kasım ayında ABD'nin Seattle şehrinde yapılacak Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar Komitesi toplantısında yeni bir ticaret roundu'nun başlatılmasından yana olduğunu açıklamıştır.

ABD Kongresi ABD'nin ikili ticaret ilişkilerinde de müdahil olmaktadır. Meselâ, Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesi müzakereleri gibi. Gerçi, ABD Kongresi Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne girip-girmeyeceğini oylayamaz. Ancak Çin'in Dünya Ticaret Örgütü'ne girmesi anlaşması, ABD'nin dış ticaret mevzuatında birçok kanun ve hükümlerin değiştiril-

mesini gerektirecek olduğundan, böyle bir değişikliğin de Kongre'den onaylanması gerekli olacaktır.

1990'lı yıllardan iki taze örnek daha verelim; ABD'nin Küba'ya ticaret ambargosu uygulamasını öngören Helms-Burton Yasası ve İran ve Libya'ya ticaret ambargosu uygulamasını öngören D'Amato Yasası. ABD'nin esas itibariyle dış politika yönetimine giren, hükümleri itibari ile ABD'li şirketlerin ticari menfaatlerini gözardı ettiği gibi üçüncü ülkelerin de ticaret politikalarına müdahil olduğu için uluslararası anlaşmalara aykırı şekilde Avrupa Birliği ile ciddi sorunlar yaratan bu iki yasa, ABD'nin uluslararası ilişkilerini dikkate almayan, İspanyol asıllı seçmenleri ile Yahudi asıllı seçmenlerine şirin görünmek isteyen ve yasalara adı verilen Kongre üyeleri tarafından hazırlanmış ve malesef Kongre'de onaylanmıştı. Böyle bir konuda ABD Dışişleri Bakanlığı da dış ticaret politikası oluşturulması sürecine dahil olmaktadır.

DIŞ TİCARET TEMSİLCİSİ

ABD Hükümeti içinde Dış Ticaret Temsilcisi olarak atanan kişi ve ekibi, ABD'nin üçüncü ülkelerle ve Dünya Ticaret Örgütü nezdindeki uluslararası müzakerelerin yürütülmesi ve koordinasyonundan sorumludur. Bu çerçevede başta dış ticaret politikasının oluşturulmasından birinci derecede sorumlu Ticaret Bakanlığı olmak üzere, Tarım Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Eximbank ile yakın şekilde çalışır, işbirliği yapar. Ayrıca sanayilerin temsilcilerinin de görüşlerini alır, değerlendirir. Bu amaçla Çevre, İşçi, İşveren, Tüketici Danışma Komiteleri oluşturulmuştur. Bu kuruluşun 130 kişilik (oldukça dar!) bir daimi kadrosu olup, diğer bakanlıklardan gerektiğinde takviye olarak 250 kişiye çıkabilmektedir. Dış Ticaret Temsilcisi'nin (şu anda Bayan Charlene Barshefsky) 3 yardımcısı vardır. Temsilcinin ve 3 yardımcısının da atamalarının Senato tarafından onaylanması gerekmektedir. ABD Dış Ticaret Temsilciliği 1999 Kasım ayında ABD'nin Seattle

şehrinde yapılacak Bakanlar Komitesi toplantısı ve başlatılması beklenen Yeni Ticaret Roundu'nun gündem maddelerinin hazırlıklarını yürütmektedir.

SEATTLE'DA BAŞLATILMASI BEKLENEN YENİ ULUSLARARASI TİCARET ROUNDU TOPLANTISINDA ABD AÇISINDAN ELE ALINMASI İSTENEN GÜNDEM MADDELERİ:

- **Tarım Ürünleri Ticareti:** ABD bu konuda Kanada, Avustralya ve Gelişmekte olan ülkelerle birlikte hareket edip, ticaretin serbestleşmesini, üretim destekleri ve ihracat sübvansiyonlarının kaldırılmasını istemektedir. Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası nedeniyle bu yaklaşıma şiddetle direnmektedir.
- **Sanayi Ürünlerinde Pazar Girişi:** Gümrük vergileri ve tarife-dışı engellerin mümkün olduğunca azaltılarak ticaretin serbestleştirilmesi.
- **Hizmetler sektöründeki ticaretin serbestleştirilmesi:** Uruguay Ticaret Roundu'nda görüşülmekle beraber, fazlaca ciddi bir mesafe alınamayan bu konuda haberleşme, bilgi teknolojisi, elektronik ticaret, mali hizmetler, ulaştırma, müteahhitlik hizmetleri alanlarında uluslararası ticaretin belirli kurallarla disiplin altına alınması ve aşamalı olarak serbestleştirilmesi.
- **Kamu Tedarikleri ve Alımları**
- **Fikri Mülkiyet Hakları**
- **Kurumsal Reform** ile DTÖ'nün (Dünya Ticaret Örgütü) şeffaflaştırılması ve kurallarına uyulmasının sağlanması.
- **Tekstil-Hazır Giyim Ürünleri Ticaretindeki Sınırlamaların Kaldırılması:** Uruguay Round Anlaşması uyarınca 2005 yılında gelişmiş ülkelerin tekstil-giyim ithalatında uyguladıkları kotaları kaldırmaları gerekmektedir. ABD yetkilileri, diğer gündem maddelerinde kendi istedikleri gibi bir gelişme sağlandığı takdirde, aynı paketin içinde

tekstil-hazır giyim kotalarının kaldırılması hususundaki bir Anlaşmayı da Kongre'ye daha kolayca kabul ettirebileceklerini belirtiyorlar(!).

- Bir ihtimal, Uluslararası ticaret ile temel işgücü standartları (sosyal damping) ve çevre standartları (çevre dampingi) oluşturulması arasında bir bağ kuran kurallar getirilmesi konusu da yeni Ticaret Round'unda ABD ve AB tarafından gündeme getirilebilir. Gelişmekte olan ülkeler bu yaklaşıma karşı çıkmaktadırlar.

ABD İLE AVRUPA BİRLİĞİ ARASINDAKİ TİCARET VE ANLAŞMAZLIK KONULARI

ABD ve Avrupa Birliği arasındaki karşılıklı ticaret 1998 yılında 350 milyar dolarlık bir hacme ulaşmıştır. İthalat-İhracat dengesi ekonominin konjonktürel durumuna ve Dolar/Euro parite değişmelerine bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. 1998 yılında AB, ABD karşısında 27 milyar dolarlık bir dış ticaret fazlası elde etmiştir. ABD ile AB arasındaki karşılıklı yatırım stoku toplamı da 800 milyar dolar hacminindedir (bunun 400 milyar doları AB'li şirketlerin ABD'de, 400 milyar doları da ABD'li şirketlerin AB ülkelerindeki kümülatif yatırım stoklarından oluşmaktadır). ABD'deki toplam yabancı dolaysız yatırım miktarı ise 682 milyar dolardır.

ABD ile AB arasındaki anlaşmazlık konuları, genelde bazı mevzuat engelleri (teknik engeller, standart farklılıkları vs.) ve hacim itibarıyla önemsiz ama gürültü çıkaran bazı tarım ürünlerindeki ticari sınırlamalardan kaynaklanmaktadır. Tarım ürünleri ticaretinde iki taraf arasındaki anlaşmazlık konuları (muz savaşı, hormonlu et ithalatı yasağı, biyoteknoloji ürünleri vs.) bir sonraki Tarım Ticareti bölümünde detaylıca incelendiğinden burada tekrar etmeyeceğiz.

Sonuç itibarıyla, ABD ve AB, dış ticaret, karşılıklı yatırım, savunma ve dış politika alanlarında birbirlerinin çok önemli iki ortağıdır.

3. BÖLÜM

ABD EKONOMİSİNDE TARIM SEKTÖRÜNÜN YERİ VE DIŞ TİCARETİ

ABD'nin Tarım Sektörü ve Dış Ticaret politikaları konusunda heyetimize brifing veren kişiler;

- **Timothy Galvin**, ABD Tarım Bakanlığı, Dış İlişkiler Dairesi İdarecisi
- **Lloyd Harbert**, ABD Tarım Bakanlığı, Gıda Emniyeti ve Teknik Hizmetler Dairesi Müdürü

ABD ekonomisinde tarım sektörü Gayri Safi Millî Hasıla içinde çok düşük bir paya (% 1,7) sahip olmakla beraber, tarım sektörü ülke ekonomisinde önemli bir ağırlığa sahiptir. Çalışan nüfusun % 2,7'si tarım sektöründe istigal ederken, ihracatın % 6,6'sı (yani yaklaşık 40 milyar dolar) bu sektörden elde edilmektedir. ABD, tarım sektöründe mekanizasyon, gübre, ilaç, biyo-teknoloji ve hormon kullanımı alanında dünyada en yüksek değerlere sahip ülke konumundadır. Hemen hemen bütün tarım ürünleri bolca üretilmektedir.

ABD'de yaklaşık 2 milyon çiftlik bulunmakta, bunların 500 bini oldukça büyük ölçekli olup 3-5 aileyi rahatlıkla geçindirebilir konumdadır. Illinois, Iowa, Ohio ve Texas gibi, ekonomilerinde tarımın önemli yer tuttuğu eyaletlerde ortalama çiftlik büyüklüğü 400 ile 2000 dönüm arasındadır. Ayrıca 825.000 adet sığır yetiştiren çiftçi bulunmakta, bunların 2/3'ünün 50 adete kadar sığırı vardır. ABD'de başka bir işle

uğraşıp part-time çiftçilik yapan da birçok insan bulunmaktadır.

Bugün 150 yaşın üzerinde olan Chicago Emtia Borsası, başta tahıl ürünleri, mısır ve soya olmak üzere tarım ürünlerinde dünya vadeli teslim piyasalarının belirleyicisi konumundadır.

ABD Tarım Bakanlığı federal yönetimde önemli bir ağırlığa sahiptir. Bu bakanlığın tarım ürünleri ihracatını desteklemek amacıyla yurtdışında 50 ülkede münferit ticareti geliştirme büroları vardır. Diğer ihracatı geliştirme programları şunlardır:

*** İhracatı Destekleme Programı (Export Enhancement Program):** 15 yıl önce Reagan yönetimi döneminde oluşturulmuş olup, öncelikle tahıl ürünleri ihracatını desteklemeyi amaçlamıştır. Ancak son 3 yıldır bu program çerçevesinde bir destekleme yapılmamıştır.

*** İhracat Kredi Garantisi Programı:** ABD Tarım Bakanlığı, yurtdışına tarım ürünleri ihracatı için bankaların açtığı yurtdışı kredilere garanti desteği vermektedir. 1998 yılında bu program çerçevesinde 3 milyar dolarlık kredi garanti desteği sağlanmış.

ABD, tarım sektöründe dünyanın en liberal ticaret rejimlerinden birine sahiptir. 1996 yılında çıkarılan Tarım Yasası, üretim ile üreticilere direkt ödeme (gelir desteği) arasındaki bağı da koparmıştır. Tarım sektörü çok rekabetçi bir konumdadır. Bu yüzden sık sık Avrupa Birliği ile tarım sektöründeki dış ticaret alanında karşı karşıya gelmektedir. Avrupa Birliği, gerek üretim desteği, gerek ihracat sübvansiyonları, gerekse ithalatı engelleyici düzenlemeleri içeren Ortak Tarım Politikası ile dünyada tarım sektöründeki en korumacı ülke gruplarından birisidir. Avrupa Birliği'nin "Agenda 2000" başlıklı kurumsal reform planları çerçevesinde geçen Mart ayında Ortak Tarım Politikası alanında aldığı tedbirleri gerek ABD gerekse gelişmekte olan tarım ihracatçısı ülkeler çok

yetersiz bulmuşlardır. ABD (ve gelişmekte olan tarım ihracatçısı ülkelerin oluşturduğu (Cairns grubu) önümüzdeki Kasım ayında Seattle'daki Bakanlar Komitesi Toplantısında başlatılacak yeni Ticaret Round'unda tarım sektöründeki ticaretin liberasyonunun en önemli gündem maddelerinden biri olmasını istemektedirler. Bu görüşe göre ihracat sübvansiyonları mutlaka disipline edilmeli, tarım ürünleri üzerindeki gümrük vergileri daha da azaltılmalı, kotalar kaldırılmalı.

ABD İLE AVRUPA BİRLİĞİ'NİN TARIM SEKTÖRÜNDEKİ İHTİLAFLARI

Yukarıda belirtildiği şekilde genel olarak tarım ürünleri ticaretindeki liberasyon veya korumacılık tartışmasından başka ABD ile AB arasında mikro düzeydeki ihtilaflar da şunlardır:

*** ABD'nin hormonlu sığır eti ihracatının AB'ye ithal edilmesinin yasaklanması:** AB, 1980'li yılların sonunda üretimini yasakladığı hormonlu sığır etinin ABD'den ithalatını geçtiğimiz aylarda durdurmuş, ABD'de Dünya Ticaret Örgütüne AB'yi şikayet etmişti. İhtilafların çözülmesi amacıyla oluşturulan Panel, hormonlu sığır etinin sağlığa aykırı olmadığına karar verince, ABD bu yasağı kaldırması için 2 ay kadar önce AB'nin ABD'ye yaptığı 900 milyon dolarlık ihracat ürünlerine misilleme amacıyla ilave gümrük vergileri uygulayacağını açıklamıştı. ABD, geçtiğimiz Mayıs ayının 2. haftası içinde ise misilleme tedbirleri listesini 200 milyon dolarlık bir ihracat paketine indirip, Haziran'a kadar AB ithal yasağını kaldırmaz ise nihai listeye ek gümrük vergileri getireceğini açıkladı. AB ise, hormonlu etin ithalatında her sefer 17 ayrı testin yapılmasını ve güvenli olduğu anlaşıldıktan sonra etiketlenmesini isterken, ABD bu testlerin her defasında yapılmasının gereksiz olacağını ve etiketlenmenin sadece "ABD Malı" şeklinde yapılmasını istemektedir.

Muz ticareti savaşı: AB'nin, eski sömürge ülkelerinden oluşan APK (Afrika, Pasifik ve Karayip ülkeleri) grubundan daha yüksek kontenjanlı tercihli tarifelerle muz ithalatı yapmasını öngören düzenlemeye karşı, ABD'nin Dünya Ticaret Örgütü'ne yaptığı şikayet İhtilafların Önlenmesi Paneli tarafından haklı bulunmuştu. Bunun üzerine AB bu konuda muz ithalatı rejimini değiştirtinceye kadar, ABD birkaç ay önce AB'nin 600 milyon dolarlık ihraç ürünlerine % 100 ilave gümrük vergileri ile misilleme tedbirleri uygulamaya başlamıştı. ABD, AB'nin muz ithalat rejiminin Latin Amerikalı muz üretici ve ihracatçılarına (dolayısıyla ABD'li çok uluslu muz üretici şirketlerine) karşı haksız ve ayrımcı bir muameleyi öngördüğünü iddia etmektedir.

* **Biyo-teknoloji ürünleri;** ABD bu konuda AB ile "Mevzuat İnceleme Süreci" konusunda anlaşamamaktadır. ABD'ye göre Avrupa Birliği'nin bu alandaki mevzuat İnceleme Süreci çok yavaştır ve biyoteknoloji ürünleri ve bu ürünlerin etiketlenmesi hususunda AB'de ortak kurallar (test etme, güvenilir kıstaslar, vs.) henüz yoktur.

* **Genetik Olarak Uyarlanmış Ürünlerin Etiketlenmesi:** ABD'de genetik olarak uyarlanmış ürünlerin çoğunluğunda etiketleme sistemi uygulanmamaktadır. ABD bu ürünlerde etiketleme sisteminin uygulanabileceğini kabul etmekte, ancak yeterince güvenilir test etme imkanları olmadığı, ve ticareti çok geciktireceği gerekçesiyle AB'de bu tür ürünlerin test edilmesine karşı çıkmaktadır.

4. BÖLÜM

SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI ÜZERİNDE ÇEVRE VE İŞGÜCÜ BOYUTLARI

ABD gezimiz sırasında, gerek Dünya Ticaret Örgütü'nün Seattle'da önümüzdeki Kasım ayında yapılacak Bakanlar Komitesi toplantısında başlatılması planlanan yeni dünya ticaret roundu, gerekse Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) Anlaşmasının, çevre üzerindeki etkilerinin, işgücü çalışma şartları üzerindeki etkilerinin yeterince dikkate alınmadığı konusunda şikayetleri olan konuşmacıları da dinleme imkanı bulduk. Bu konuşmacılar:

- Merkezi Washington D.C.'de olan, bağımsız, kâr amacı gütmeyen, temel ilgi alanı dünya ticareti ve çevre boyutuna etkilerini inceleme olan CIEL (Center for International Environmental Law: Uluslararası Çevre Hukuku Merkezi)'in Genel Direktörü **David Hunter**. (CIEL'in 1,5 milyon dolar yıllık bütçesi, çoğunluğu hukukçu 22 çalışanı ve Cenevre'de de bir irtibat ofisi bulunmaktadır.)
- ABD'nin en büyük işçi sendikaları konfederasyonu AFL-CIO'nun baş ekonomisti **Greg Woodhead**.
- Merkezi Seattle şehrinde olan çevreci Sierra Club Yönetim Kurulu üyesi **David Ortman**.
- NAFTA'nın yol açtığı çevre sorunlarını inceleyen, Texas Tarım ve Mekanik Uluslararası Üniversitesi öğretim üyesi **Prof. Dr. Thomas Vaughn**.

Bütün bu uzmanlar, ticaretin liberasyonunun çevre ve işgücü sorunları gibi sosyal boyutu ile paralel bir şekilde ele alınması görüşünü savunmaktadırlar. Konuşmacılara göre, uygulamada böyle olmamaktadır; dünyada ticaretin serbestleşmesi ile çevre katliamı hızlanmakta, özellikle işgücünün sustimal edilmesi, çocuk işçi istihdamı olağan hale gelmektedir. Konuşmacılar çevre dampingi ve sosyal damping kavramlarının Dünya Ticaret Örgütü'nün literatürüne girmesini ve bu çerçevede çevreyi koruyucu ve işgücünün zararına olabilecek gelişmeleri önleyici yasal mevzuatın DTÖ bünyesinde mutlaka oluşturulmasını ve bu mevzuata uyum zorunluluğunun sağlanmasını istemektedirler.

İlginç bir husus, bu konuşmacılar yeni bir ticaret round'una gerek olmadığını belirterek, 1995'den bu yana yürürlükte olan Uruguay Ticaret Round'unun sonuçlarının ve etkilerinin gözden geçirilmesini talep etmektedirler. DTÖ'nün daha şeffaf olması gerektiğini, daha fazla demokratikleşmesi gerektiğini savunan bu konuşmacılar, kamuoyunun, çevre standartlarını geliştirmenin kendilerinin uzun vadedeki yaşam güvenliği açısından gerekli olduğuna inanması gerektiğini düşünüyorlar. NAFTA'nın yürürlüğe girmesinden sonra özellikle ABD-Meksika arasındaki sınır bölgesinde hava kirliliğinin, sınırı oluşturan Rio Grande nehrindeki su kirliliğinin, çevre atıklarının had safhaya ulaştığı bildirilmektedir.

Diğer taraftan, ABD'nin en büyük işçi sendikaları konfederasyonu olan AFL-CIO da bugün 75 sendikayı bünyesinde barındırmakta, 13 milyon işçiyi temsil etmektedir.

73 danışmanı bulunmaktadır. DTÖ çevresindeki ticaretin serbestleştirilmesi anlaşmaları ve NAFTA sonucunda ABD'deki işçilerin işsiz kaldığını ve işlerin işgücü maliyeti düşük ülkelere gittiğini düşünmektedir. Serbest ticaret anlaşmalarında işçi hakları ve insan hakları boyutlarının dikkate alınmadığını iddia eden AFL-CIO'nun yeni Ticaret Round'undan beklentileri,

- Çocuk işçi çalıştırmanın yasaklanması,
- Zorla işçi çalıştırmanın yasaklanması,
- DTÖ üyesi ülkelerde temel işgücü hakları standartlarının belirlenerek DTÖ üyesi ülkelerde zorunlu uygulanmasının sağlanması.

ABD'deki uygulamaya göre, ABD Dış Ticaret Temsilcisi ancak uluslararası ticaret alanında anlaşmaları imzaladıktan sonra AFL-CIO'nun görüşlerini almaktadır.

AFL-CIO ise anlaşmalarda değiştirilmesini istediği hususları ancak Kongre'nin çıkaracağı yasal mevzuatta gerçekleştirmeye çalışmaktadır. AFL-CIO ayrıca Avrupa ülkelerinde olduğunun aksine, ABD'de işsiz kalanlara yönelik yeterli düzeyde "yeniden eğitim verme, nitelik kazandırma" programlarının olmadığını ileri sürmektedir.

5. BÖLÜM

ABD'DE EKONOMİ POLİTİKALARININ BELİRLENMESİ VE SON EKONOMİK DURUM

Brifing veren Kişi ve Kuruluşlar:

- **Jon Kaplan;** Beyaz Saray bünyesindeki Milli Ekonomik Konsey Genel Sekreteri
- **Dr.Barry Bosworth,** The Brookings Enstitüsü
- **Anthony Chan,** Banc One, Baş Ekonomisti

Federal hükümet ve onun Başkanı olan Cumhurbaşkanı diğer politikalar gibi ekonomik politikaların da uygulanmasından sorumlu olmakla beraber, ekonomik politikalar birçok kurumun arasındaki uyumlu bir işbirliği ve koordinasyon sağlandığı zaman başarılı olmaktadır. Bu kuruluşlar;

- FED (Federal Reserve Board: Merkez Bankası) ve onun başkanı (bu görevde 16. yılını tamamlayacak olan Alan Greenspan),
- Hazine Bakanlığı,
- Milli Ekonomik Konsey.

FED para politikasının (faiz oranı ve döviz kuru politikaları) oluşturulmasından sorumludur. İstikrarlı bir politika izler. FED başkanı Kongre'ye ABD ekonomisinin durumu ve gelecekteki tahminler hakkında düzenli rapor sunmakla yükümlüdür. FED bağımsızdır, hükümet müdahalelerine açık değildir.

Hazine Bakanlığı, maliye politikaları ve uluslararası ekonomik ilişkilerin oluşturulmasından sorumlu ve aktiftir.

Beyaz Saray bünyesi içinde yer alan **Bütçe İdare Ofisi** (Office of Budget Administration) bütçe gelir ve giderlerinin takibinden, **Milli Ekonomik Konsey** (National Economic Council) ise Başkan nezdinde genel ekonomik politikaların koordinasyonundan sorumludur.

Milli Ekonomik Konsey, Başkan Bill Clinton tarafından Beyaz Saray bünyesinde 1993 yılında kuruldu. İlk Direktörü Maliye Bakanlığı görevinden 1 ay önce istifa eden, ancak Bakanlık görevi sırasında çok başarılı olduğu kabul edilen Robert Rubin olmuştur. Şu andaki Direktörü Bay Jeans Berlin, Genel Sekreteri ise Jon Kaplan'dır. Kuruluşunda 30 personeli var iken, fonksiyonlarının artmasına paralel olarak bu sayı artmıştır. Direktörün iki yardımcısından biri iç ekonomi, diğeri uluslararası ilişkilerden sorumludur. Ayrıca aktif çalışma grupları vardır. Milli Ekonomik Konsey'in Direktörü Kabiné'de ekonomik konularda ilgili bakanlarla düzenli toplantılar yapar ve bu toplantılara başkanlık eder. Ekonomik konularda hazırladığı Memorandumları Bakanlara, Başkan Yardımcısına ve Başkana gönderir. İlgili bakanlar ve kuruluş temsilcileri ile yaptığı toplantılardan sonra alınacak bir kararla ilgili o bakanların ve kuruluşların tavsiyelerini ve Milli Ekonomik Konsey'in tavsiyesini Başkan'a sunar. Son karar ve sorumluluk başkanıdır. Milli Ekonomik Konsey, güvenlik konusu ekonomi ile oldukça bağlantılı olduğundan yine Beyaz Saray bünyesinde görev yapan Milli Güvenlik Konseyi ile de yakın işbirliği içinde çalışır.

Konuşmacıların ortak vurguladıkları hususlar, ABD ekonomisinin 1990'lı yıllarda altın dönemini yaşadığı, Nisan 1991'den bu yana en uzun sürdürülebilir ekonomik büyüme süreci içinde olduğu, işsizliğin % 4,3 gibi doğal bir seviyeye düştüğü, enflasyonun kontrol altında % 1,6 oranında olduğu (1998 yılı sonu itibarıyla) şeklindeki olumlu

açıklamalar olmuştur. Konuşmacıların ABD ekonomisinde gelecekteki tahminler ve Avrupa Ortak Para Birimi (EU-RO)'nun Dolara rakip olup olmayacağı konularında kendilerinden aşırı emin oldukları gözlenmiştir.

Avrupa Birliği Komisyonu'nun yeni başkanı Prodi, ABD ekonomisindeki dinamizmi şu sözlerle ifade ediyor: "Bugün ABD'nin en büyük 25 şirketinden yalnızca 6'sı 25 yıl önce mevcut idi. Diğerleri son 25 yılda kurulup büyümüşlerdir. Halbuki bugün Avrupa Birliği'ndeki en büyük 25 şirket, 25 yıl önce de hatta kimisi 50 yıl önce de mevcuttu".

Ekonomik büyümenin altında yatan faktörler; yatırımlar için uygun ortam ve düşen faiz oranları sayesinde yatırım sermaye stokunun hızlı büyümesi; tüketimin yıllık % 9 gibi yüksek bir oranda artması; (bugün dünyadaki ekonomik büyümenin % 50'sinin kaynağı ABD'deki tüketim artışıdır); ve hane halkı tasarruflarının borsaya yönelmesi (bugün ABD'de 40 milyon hane halkının Borsa'da dolaylı ve dolaysız şekilde yatırımları vardır). Amerikalı tüketicilerin tüketim iştahı dünya ekonomisindeki büyümenin motoru olmuş ve Doğu Asya'da başlayan krizin bir global krize dönüşmesini engellemiştir. Tüketimdeki hızlı artış ithalata yansıdığı için ABD, 1998'de rekor bir dış ticaret açığı (248 milyar dolar) ile karşılaşmıştır. Ancak dış ticaret ABD'nin millî hasılasında sadece % 11'lik bir pay oluşturduğu ve dış açık da Gayri Safi Millî Hasıla'nın sadece % 3'ünü oluşturduğu için ekonomik açıdan fazla bir endişe ile karşılanmamakta, ama siyasi açıdan bu açığın sebebi olan ticaret, partner ülkeler ile anlaşmazlık doğurmaktadır.

ABD ekonomisinde en çok enflasyon ve işsizlik rakamları üzerinde hassasiyetle durulmakta. Bu iki alanda sonuçlar olumlu bir trend gösterdiği için ekonomik tahminleri hep iyimser yönündedir.

Enflasyonun düşürülmesindeki başlıca faktörler şunlar olmuştur: Haberleşme ve malî hizmetler sektöründeki liberalasyonun rekabet yoluyla fiyat düşüşleri getirmesi; verim-

lilik artışı ve bunun ücretlerdeki nominal artışı absorbe etmesi; işgücü piyasasındaki esneklik; sendikaların etkinliğinin azalması.

Amerikalıların ekonomi kötüye gittiği, işsizlik tehlikesi baş gösterdiği zaman ithalata karşı korumacı eğilimler içine girdikleri söylenmektedir. Her ne kadar tekstil ve çelik ürünlerindeki ithalat kotalara tabi olsa da (ki bu kotalardan Türkiye de olumsuz etkilenmektedir) dünyada ithalata en açık ülke olduklarını belirtmektedirler (1998'de ABD'nin ithalatı 919 milyar dolara ulaştı).

Diğer taraftan, son 20 yıl açık veren federal bütçede geçen yıl 64 milyar dolar fazla verilmiş. 1999 malî yılında da bütçenin 99 milyar dolar fazla vereceği tahmin edilmektedir. Başkan Clinton'un bütçe fazlasını sosyal güvenlik sisteminin gelecekteki finansmanında kullanma planları yaptığı bilinmektedir. Çünkü ABD'nin sosyal güvenlik sistemi alarm sinyalleri vermektedir. Nüfusun hızlı yaşlandığı görülmekte, bugün 2 çalışan 1 emeklinin maaşını finanse etmektedir (ABD'de emeklilik yaşı 67 olup, 30 yıl sigortalı çalışan kişi 55 yaşından sonra emekli olarak maaş alabilir. İşsizlik parası ise haftalık maksimum 200 Dolar olup, 26 hafta ödenmekte ve sonra bitmektedir. Bu paradan da vergi alınmaktadır.)

Bugün ayrıca New York Menkul Kıymetler Borsası'nın sürekli rekorlar kırıp endeksin 11.000'i aşması da kimilerince endişe kaynağı oluşturmaktadır. Bugün Borsada kote edilen şirketlerin değeri 13,5 trilyon dolar olarak hesaplanmakta ve 40 milyon hane halkı borsada yatırımlara sahip durumdadır. ABD'li uzmanlar borsanın şiştiğini kabul etmekte, ancak 1987 Eylül ayındaki gibi bir çöküş şeklinde değil, ama bir düzeltme şeklinde bu şişliğin kısa bir süre içinde giderilebileceğini düşünüyorlar.

• **Başarılı ekonomik gelişmenin altında yatan faktörler:**

- 1) **Etnik çeşitliliğin, kültürel ve bilimsel zenginliğe dönüştürülmesi.**

- 2) **Yaşam boyu eğitim:** Araştırmacı - girişken, bilgi teknolojisi-ne dayalı, değişen şartlara hızlı uyum gösterebilen talebe-ler yetiştirmek. (3200 üniversite + Kolej, 25.000 think - tank kuruluşu var). Eyalet düzeyinde okullar, federal eği-tim yardımları, kâr amacı gütmeyen kuruluşların eğitim vermesi.
- 3) **AR + GE'**ye hem kamu hem de özel sektörde önem veril-mesi.
- 4) Ürün, Hizmet ve Süreç anlamında **Yenilikleri** teşvik eden bir yapı.
- 5) Yeniliklerin **Kurumsallaştırılması**
- 6) Kurumsallaştırılan Yeniliklerin **Ticarileştirilmesi**
- 7) **Sunuş** (Presentation = Show Case)
- 8) Adil ve çetin **rekabet** ve **şeffaflık**.
- 9) **Organize olma kabiliyeti** (kamu ve özel sektörde); ve pro-jeler geliştirme yeteneği.

Bununla beraber, bu iyimser gelişmelere ve projeksiyonlara karşın, ABD'de 30 milyon kişinin açlık sınırının altında bir yaşam standardına sahip olduğu da bilinmektedir. Ayrıca ABD iç ve dış borçları ile dünyanın en borçlu ülkesi (5.700 milyar Dolar) konumundadır.

KÜÇÜK İŞLETMELERİN DESTEKLENMESİ

Heyetimiz başkent Washington D.C.'de federal hükümete bağlı bir kuruluş olan Küçük İşletmeler İdaresi'ni (SBA=Small Business Administration) ziyaret etti. Ziyaret sırasında bu kuruluşun baş ekonomisti **Robert Berney** ile Millî Program Yöneticisi **Erika Fischer**'dan brifing alındı. SBA'nın Genel Direktörü, ABD Başkanı tarafından atanmakta ve bu atamanın da Senato tarafından onaylanması gerekmektedir. SBA, Kongre'ye karşı sorumludur. Küçük işletmeler konusunda ABD Başkanı'nın himayesinde her 5-6 yılda bir milli şura toplantısı düzenlenmektedir.

ABD'deki küçük işletme tanımına göre, 0-499 arasında işçi çalıştıran işletmeler küçük işletmelerdir. Bu işletmelerin sayısı 5.462.000'dir. 500 ve üzerinde işçi çalıştıran işletme sayısı ise 16.000'dir. Ayrıca 10.303.000 kişinin de serbest çalıştığı hesaplanmaktadır. Sonuç itibarıyla, kesin olarak bilinmemekle beraber, ABD'de toplam 13 ile 17 milyon arasında işyeri-işletme olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bazı serbest çalışanların birden fazla işle istigal etmiş oldukları dikkate alınca ve vergi beyannamesi veren mükellef sayısına (24.811.000) bakınca, toplam 25 milyon adet işyeri-işletme olduğu söylenebilir.

Küçük İşletmeler ABD'de;

- Tüm işletme sahiplerinin % 99'unu,
- Özel sektörde istihdamın % 52'sini,

- Yüksek teknoloji alanında özel sektördeki işçilerin % 38'ini,
 - Yeni yaratılan istihdamın % 76,5'unu,
 - Özel sektör üretiminin % 51'ini,
 - Federal hükümetin kamu alımlarının % 36'sını,
- oluşturmaktadır.

ABD'de 1998 yılında 907.121 yeni işletme kurulmuş, 888.750 işletme de faaliyetine son vermiş, 44.197 işletme iflasını ilan etmiştir. İşletmenin iflasını ilan etmek ABD'de son derece kötü tü olup, bankalarla bir daha çalışmak pek mümkün olamazmış. Ancak işletmenin faaliyetine son vermesi çok kötü adedilmiyor. Temel prensip, piyasaya ne kadar kolay giriş olursa, küçük işletmeler ekonomiyeye o kadar dinamizm sağlarlar.

Bugün ABD'de büyük şirketler zaten halka açılarak ve diğer malî türevlerle Borsa'dan fonlar sağlamaktadırlar. Ticarî bankaların (ki ABD'de bugün 7000 civarında ödünç fon veren banka vardır) küçük işletmelere fon sağlamak için rekabet içinde oldukları bildirilmektedir. Ayrıca birçok "risk sermayesi yatırım fonları" da (ki ortalama büyüklüğü 7-10 milyon dolar arasındadır), kârlı projeleri olan küçük işletmelere fon desteği sağlamaktadırlar. Microsoft, Compaq, Intel Corp., Hewlett-Packard, Apple, Federal Express Cargo gibi bugünün dev kuruluşlarının risk sermayesi fonları ile büyüdükleri belirtilmektedir. Özellikle yüksek teknoloji alanında iştilgal eden firmalara risk sermayesi fonları çokça verilmektedir. Risk sermayesinin banka kredilerine göre avantajları; kâr-zarar esasına dayalı olması ve karşılığında ipotek aranmamasıdır.

SBA'nın Küçük İşletmelere Verdiği Hizmetler:

- Küçük işletmelerin federal hükümet nezdinde sözcüsü konumundadır. Onların gelişmesini ve ekonomide daha fazla pay almalarını amaç edinmiştir.

- Enformasyon (bilgi) desteği sağlamaktadır.
- Pazar Araştırmaları desteği sağlamaktadırlar.
- Banka Kredilerine Garanti Desteği: En fazla verilen kredi garanti desteği limiti 1 milyon Dolar olmuştur.
- Risk Sermayesi Programı: Risk Sermayesi Yatırım Fonu'na belirli limitlerde garanti desteği vererek, bu Fon'un bula-çağı ticarî kredilerin, yine Fon tarafından kârlı-fızıbl proje-leri olan küçük işletmelere verilmesinin sağlanması.
- Kamu alımlarında, küçük işletmelere belirli bir payın (% 8-15) garanti edilmesinin sağlanması.

ELEKTRONİK TİCARET - INTERNET VE MÜTEŞEBBİSLİK

Bu konuda heyetimize

- Maryland Üniversitesi, R.H. Smith İşletme Okulu Öğretim Üyesi **Prof. Dr. Jonathan Palmer** ile HR Online Firması Yön. Kur. Başkanı **Phil Gross** tarafından brifing verilmiştir.

Internet, ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon) tarafından geliştirilmiş bir bilgi ağı olup, tüm dünyaca en hızlı kabul görmüş bilgi teknolojisidir. Bugün 50 milyon kullanıcısı vardır. Bunların 1/3'ü, yaklaşık 18 milyon kullanıcının Internet vasıtasıyla bir alım yaptıkları (ticari işlem) bilinmektedir. Internet ile beraber elektronik ticaret hızla gelişmektedir. Internet, mevcut pazarlama kanallarına ilave yeni, ama posta, telefon, faks gibi araçlara kıyasla çok daha düşük maliyetli bir satış kanalı oluşturmuş durumdadır.

ABD'de birçok işletme bugün üreticisi olmadığı halde, Internet'te web sayfası açarak, birçok malın pazarlamasını yapmaktadır. Bugün ABD'de bir firma Internet'te başarılı bir isim yaparsa, o firmanın piyasa değeri 10 katına kadar çıkabilmektedir. Meselâ, Internet'teki web sayfasından kitap satışı yapan Amazon.com firması, ABD'nin en hızlı büyüyen ve borsada halka açılan tanınmış bir firma olmuştur. Özellikle kredi kartı ile satış imkanının ortaya çıkması Internet'le

elektronik ticaretin gelişmesini çok hızlandırmıştır. Bugün ABD’de risk sermayesi fonlarının % 56’sı, yüksek kârlılığı olan Internet üzerinden iş yapan firmalara verilmektedir.

Bununla beraber, internet’le ticaretin gelişmesini biraz olsun zaafa uğratan 3 hususu da belirtmekte fayda vardır:

- Birçok tüketicinin güvenlik hususundaki psikolojik korkudan dolayı kredi kartları ile Internet’te ödeme konusundaki tereddütleri.
- Internet üzerindeki ticaretin nasıl vergilendirileceği; mal satışında verginin hangi ülke tarafından toplanacağı, veya ABD içindeki işlemde hangi eyalet tarafından verginin toplanacağı.
- Özellikle Karayipler merkezli olmak üzere Internet üzerinden kumar oynatıldığı saptanmıştır.

Bütün bu zaafiyet unsurlarına çözüm aranırken, Internet’in bu kadar kısa bir sürede gösterdiği hızlı gelişim ile elektronik ticaretin önümüzdeki yüzyıl başında hızla artacağı tahmin edilmektedir.

LOBİCİLİK

ABD’de çok yaygın ve yasal bir faaliyet olan ve 120 yıllık geleneği olduğu belirtilen Lobıcılık konusunda tecrübeli bir isim olarak İçecek Toptancıları Derneği’nin Başkan Yardımcısı **David Rehr** bir brifing verdi.

Rehr’in verdiği bilgiye göre, Lobıcılığın % 92’si ekonomik nedenlerle yapılmaktadır. ABD’de kayıtlı 14.368 lobici bulunmaktadır. Her alanda lobi yapmak yaygın bir faaliyet olmuş. Ancak asıl lobıcılık Kongre üyeleri yani Parlamenterler üzerinde yapılarak, çıkarılan mevzuatlar etkilenmeye çalışılmaktadır.

Lobıcilikte uygulanan eski ve yeni yöntemleri mukayese etmekte fayda vardır:

Eskiden Lobıcılık

Bugünkü Lobıcılık

- Sigara dumanlı odalarda ikna yapılırdı.	- Bugün seçmenlerin ve halkın elektronik haberleşme araçları ile Kongre üyelerini sıkıştırmaları yöntemi kullanılmaktadır.
- Şahsiyetler: Eskiden Kongre üyesini etkilemeye çalışan kişinin şahsiyeti önemli idi.	- Bugün “Bilgi” önemli. Kongre üyesi bilgi ve rakamlarla ikna edilmektedir.
- Ferdi lobıcılık:	- Koalisyonlar: Bugün lobisi yapılan konu ile ilgili kişiler getirilerek Kongre üyeleriyle ikna görüşmeleri yaptırılmaktadır.

- Perde arkası çalışmalar

- Medyada tanınmışlık: Bugün lobicilerin biraz medyada yer almış, tanınan kişiler olması önemlidir. Kongre üyeleri ile iyi ilişkiler kurmak avantaj sebebidir. Lobicilikte hedef kitle; lehte ve kesin aleyhte olan kişiler değil, henüz kesin tavır almamış ortadaki kişilerdir. Bunlar üzerinde çalışma yapılır.

- Personel Desteğine Bağımlılık

- Dışarıdan destek alma: Kongre üyeleri belirli konularda, geçmişte yalnızca danışmanları ve sekreterlerinden bilgi ve lojistik destek alırken, günümüzde lobicilerden bilgi ve konuşma desteği gibi lojistik destek almaktadırlar.

Lobiciliğin ABD’de bu kadar gelişmesinin sebebi; demokratik sivil toplum kuruluşlarının ve seçmenlerin demokratik haklarını kullanma eğilimlerinin yüksek olması, ve Kongre üyeleri yani parlamenterler üzerinde baskı uygulayabilme-ridir. Aşağıdaki Rakamlar bu gerçeği doğrulamaktadır:

- Federal Başkent Washington D.C.’de Lobicilikle iştigal eden kayıtlı kişi veya firma sayısı: 14.368
- Bir Kongre üyesinin 1 günde aldığı e-mail ve faks mesajı sayısı: 1.000
- Bir Kongre üyesinin 1 haftada aldığı mektup zarflarının sayısı: 1.000
- Kongre (Meclis) binasına 1 yılda gelen ziyaretçi seçmen sayısı: 230.000
- 435 Kongre üyesinin 1 yılda aldığı kartpostal sayısı: 2.500.000
- Kongre’ye 1 yılda yapılan telefon sayısı: 16.700.000 konuşma.
- Kongre’ye 1 yılda gelen mektup sayısı: 40.000.000 adet.
- Bir Kongre üyesinin yeniden seçilebilmek için seçim kampanyasının finansman ihtiyacı eyaletine göre 2,5 ile 7,5 milyon dolar arasındadır.

BÖLGESEL EKONOMİK KALKINMA MODELİ: SEATTLE (Washington Eyaleti)

Washington eyaleti; ABD'nin kuzey batısında, Pasifik Okyanusu kıyısında, Kanada sınırında; 114.000 km²'lik alanda, 5,3 milyonluk nüfusu barındıran bir eyalettir. 39 ilçesi vardır. En büyüğü Seattle şehridir (516.000 kişi).

ABD'nin eyaletleri içinde dış ticarete en bağımlı olduğu eyalet olduğu söyleniyor. 1997 yılında toplam dış ticareti 85 milyar dolar olup, ihracatı 36 milyar dolar (ki büyük bölümü bu eyalette üretilmiştir), ithalatı 49 milyar dolardır.

Eyaletteki her 4 kişiden 1'i dış ticaret alanında çalışmaktadır. Bu yüzden eyalet yöneticileri serbest ticareti hararetle savunmaktadırlar. ABD'nin Pasifik Rim bölgesi olarak adlandırılan komşularına (Japonya, Çin, Tayvan, Hong Kong, Güney Kore) en yakın limanı olan Seattle Limanı, Doğu Asya ile ticarete bir geçiş noktası konumundadır. Zaten Seattle'da çok sayıda Japon, Çinli ve Vietnam asıllı Amerikalı yaşamaktadır (Kültürel çeşitlilik ve tolerans yaygın bir karakteristiktir). Seattle ve Tacoma limanlarına gelen ve giden malların % 80'i Washington dışındaki eyaletlerin ticaretidir.

Washington eyaletinin Gayri Safi Hasılası 119 milyar dolar, kişi başına milli geliri 22.610 dolar ve yıllık bütçesi de 20 milyar dolardır.

Washington eyaletinin ihracatının % 71,5'u olan 21,5 milyar

dolarlık bölümü, BOEING'in uçak ihracatı, 5 milyar dolarlık bölümü tarım ürünleri (tamamı Asya ülkelerine gitmektedir), bilgi teknolojisi ürünleri (Microsoft'un yazılım ürünleri) ihracatı ve orman ürünleri ihracatından oluşmaktadır.

İşsizlik oranı sadece % 4,6 olup, bilgi teknolojisi ve biyo-teknoloji alanlarında kalifiye işgücü açığı bulunmaktadır.

Tabiat itibariyle yemyeşil, ormanlar ve dağlarla kaplı olan, kış turizmi ve yelken sporunun gözde olduğu bu eyalet oldukça çok yağış almakta (kışın ortalama 3°C, yazın ortalama 25°C). Seattle, köprüler ve Viyadükler şehri olarak da anılmaktadır.

Başlıca ekonomik faaliyetler; dış ticaret, havacılık (500 kadar firma vardır), bilgisayar yazılım teknolojisi (2500 kadar firma çalışmaktadır), biyoteknoloji ve tıbbi ürünler, orman ürünleri, ve balıkçılık.

Seattle uluslararası kongreler ve zirve toplantıları şehri olarak bilinir. 1993 yılında ABD'nin ev sahipliğinde yapılan APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Bölgesi) Kuruluş Zirve Toplantısı Seattle'da yapılmıştır. Halen APEC'in ABD nezdindeki Sekreteryası Seattle'da yürütülmektedir. Ayrıca 1991 yılında kurulan Pasifik Kuzey Batı Ekonomik Bölgesi'nin Sekreteryası da Seattle'dadır.

1999 Mayıs başında Dünya Biyoteknoloji Kongresi '99 burada yapılmıştır. 1999 yılı Kasım ayında Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Bakanlar Komitesi toplantısı 130'dan fazla ülkenin katılımı ile Seattle'da yapılacak ve yeni Uluslararası Ticaret Round'unun başlatılma kararı alındığı takdirde, yeni round muhtemelen Seattle Round olarak anılacaktır.

Asya Kalkınma Bankasının Yıllık Toplantısı da 2001 yılında Seattle'da yapılacaktır.

Dünya Ticaret Örgütü'nün Bakanlar Komitesi Toplantısının Kasım 1999'da yapılmasında ABD Federal hükümeti 2 hususu gözönünde bulundurmuş; Seattle'ın dış ticarete dayalı ekonomik yapısı ve ABD ile Asya arasında geçiş noktası ol-

ması; ayrıca Zirve toplantısının tüm masraflarının Seattle Şehri tarafından sponsorlar vasıtasıyla karşılanması.

Seattle'daki brifingler:

- Bill King, Washington Eyalet Hükümeti, Toplum, Ticaret ve Ekonomik Kalkınma Departmanı (Bakanlık) Avrupa Programı Müdür Yardımcısı
- David Ortman, Sierra Club Üyesi (Çevre Konuları ve Dış Ticaret).
- Sam Kaplan, Ticaret Kalkınma İttifakı, Müdür Yardımcısı
- Keith Orton, Seattle Şehir Belediyesi, Hükümetler-arası İlişkiler Ofisi
- Alan Bluechel, Eyalet Senatörü, Pasifik Kuzey-Batı Ekonomik Bölge Kurucusu

Seattle'daki Ziyaretler:

- BOEING Uçak Şirketinin Everett kasabasındaki tesisleri.
- Microsoft Software Şirketinin Redmond kasabasındaki kampüsü.

SEATTLE VE WASHINGTON EYALETİNİN EKONOMİK KALKINMASI

Washington eyaletinin ekonomik kalkınmasındaki temel faktörler:

- Tabii Kaynakların (orman ürünleri, deniz ürünleri, kiraz, elma, patates gibi tarım ürünleri) bolluğu.
- Kalifiye ve iyi eğitilmiş işgücü bolluğu.
- Yüksek teknoloji alanında iştigal eden firmaların çokluğu.
- Dış ticaret (liman, ihracat) faaliyetlerinin çok yoğun olması.
- Yaşam kalitesi ve çevre bakımına verilen önem.
- En önemlisi, dış ticaret ve ekonomik kalkınma alanında

sorumlu eyalet ve özel sektör kuruluşları arasında çekişme değil, muazzam bir işbirliğinin olmasıdır.

EYALETİN KALKINMASINDAKİ BAŞLICA AKTÖRLER

1) Eyalet hükümetine bağlı “Toplum, Ticaret ve Kalkınma Departmanı (Bakanlığı)

Bu kuruluş eyaletin ekonomik kalkınma ve ticaret politikalarını planlama, icra etme ve kontrol etme fonksiyonlarını yürütmektedir. 600 milyon dolarlık bir bütçe ve 360 personelin çalıştığı bu Departmanda Bölgesel Sorumluluk Alanları (Avrupa-Almanya, İngiltere, Fransa; Çin, Japonya, Güney Kore, Rusya, NAFTA ve Güney Amerika ve Gelişen Pazarlar) yanında, sektörel sorumluluk alanları (dış ticaret, liman hizmetleri, havacılık, biyoteknoloji, software-yazılım, orman ürünleri gibi) şeklinde bir kurum-içi yapılanma gerçekleştirilmiştir.

Dış ticaret alanında ihracatı geliştirmek için eyalet hükümeti olarak, Tokyo, Paris, Şangay, Seul ve Vladivostok’da dış ticaret büroları kurulmuştur.

Ekonomik Kalkınmadan sorumlu Bölüm de; eyalete ABD’nin diğer eyaletlerinden ve yabancı ülkelere dış yatırım çekmeye çalışmaktadır. Eyaletteki başlıca yatırımcı ülkeler; Japonya, Güney Kore başta olmak üzere bazı AB ülkeleridir.

Yabancı dolaysız yatırımları çekmek için eyalet hükümeti bazı vergileri erteleyebilmekte, ama bedelsiz arazi tahsisi yapmamaktadır. Eyalette gelir vergisi (federal hükümetin aldığı gelir vergisinden başka) yoktur. % 8,9 oranında satış vergisi, ticaretle istigal vergisi (cüzi oranda) vardır.

Eyalet hükümetine bağlı Toplum, Ticaret ve Ekonomik Kalkınma Bakanlığı’nın ihracatı geliştirmek için eyaletteki şirketlere sunduğu hizmetler de şunlardır:

- Şirketlere bire-bir ihracat danışmanlık hizmeti verme.
- Bilgi merkezi
- Yurtdışı ticaret ofislerinin gönderdiği ihracat imkanlarına dair bilgiler ve eyalet firmalarına randevu almak dahil aktif hizmet sunması.
- Araştırma faaliyetleri.
- Yurtdışında ticaret fuarlarına ve şovlara katılım.
- Firmaların katılımı ile yabancı ülkelere dış ticaret gezileri düzenlenmesi.
- Federal hükümetin Ticaret Bakanlığı ile yakın çalışarak, eyalet firmalarına hizmet sunumu.

2- Ticaret Kalkınma İttifakı (Trade Development Alliance):

Kâr amacı gütmeyen, bölgenin gelecekteki rekabet gücünü korumak ve arttırmak için mahalli kuruluşlar arasında işbirliğinin gerekli olduğu fikrinden hareketle kurulmuş bir birlikteliktir. Seattle Liman İdaresi, Büyükşehir statüsündeki King ilçesi hükümeti, Shonomish İlçe hükümeti, Seattle Belediyesi, Everett Belediyesi, Seattle Ticaret Odası ve İşçi Sendikası arasında kurulan bu işbirliği projesi, bölgenin mahalli ve uluslararası piyasalarla ticarî gelişimini arttırmayı teşvik etmektedir. Bu amaçla stratejik plan hazırlamıştır.

20 kişilik yönetim kurulu olan ve bu kurulda üyesi olan tüm kuruluşlardan temsilcilerin yer aldığı, 500.000 Dolar bütçesi ve 6 çalışanın yer aldığı Ticaret Kalkınma İttifakı'nın sunduğu hizmetler;

- Bölgeye yabancı yatırımcıları cezbetmek için yayınlar hazırlanması.
- Yurtdışına ticari heyetler gönderilmesi, yurtdışından gelen ticari heyetlerin bölgedeki işadamları ile görüştürülmesi.
- Halkla İlişkiler Faaliyetine önem verilerek yabancı medya organları ve milli düzeydeki medya organlarında bölgenin imkanları ve ekonomik potansiyelinin tanıtımı.

3 - PNWER (Pasifik Kuzey Batı Ekonomik Bölgesi):

Sekreteryası Seattle olmak üzere 1991 yılında kurulmuştur. ABD'nin kuzey batıdaki Washington, Idaho, Oregon, Montana ve Alaska eyaletleri ile Kanada'nın yine aynı bölgedeki Alberta, British Columbia ve Yukon eyaletlerinin hükümetleri arasında kurulmuş olan PNWER'in 2 temel amacı vardır:

i) üye eyaletlerin bütün kanun, tüzük vs. mevzuatlarının koordinasyonunu gerçekleştirmek. ii) Bölgesel işbirliği ve ekonomik gelişmeyi sağlamak.

Bu 8 bölgenin toplam milli geliri 350 milyar dolar olup (dünyanın 11. büyük ekonomisi), 18 milyon insanın yaşadığı bu bölge, dünyanın en yüksek ortalama kişi başına milli geliri-ne sahiptir. 8 bölgenin ortak özellikleri; dış ticarete bağımlı olmaları; kalifiye ve yüksek eğitilmiş işgücü, tabii kaynakların bolluğu, yüksek teknoloji alanında çalışan firmaların çokluğu.

PNWER yılda 2 defa eyaletlerin valileri arasında zirve toplantısı düzenler. Sekreteryadan başka, bölgenin temel ekonomik sektörleri alanında 9 adet çalışma grubu aracılığı ile faaliyetlerini yürütür.

BOEING UÇAK FABRİKASINI (EVERETT) ZİYARET

Boeing Uçak Fabrikası 1916 yılında William Boeing tarafından Seattle şehrinde, liman bölgesinin arkasında kurulmuş. Teknolojik yeniliklerle uçak sanayinin büyük bir gelişim göstermesi ve talep patlaması üzerine Boeing, 1968 yılında Seattle'ın 40 km. kuzeyinde Everett kasabesindeki bugünkü tesislerine taşınmıştır. Ancak liman bölgesindeki tesislerinde eski modellerin ve küçük uçakların üretimini devam ettirmekte, Everett kasabesindeki dünyanın en büyük fabrika binası olarak tanımlanan tesislerinde ise Boeing 747, 767 ve 777 modellerini üretmektedir. Birkaç yıl önce önemli bir rakibi olan McDonnell Douglas'ı (merkezi St. Louis, Missouri'de)

satın alınmasıyla dünyanın 1 numaralı uçak yapım şirketi olan Boeing ile Avrupa uçak şirketi Airbus arasında kıyasıya bir rekabet hüküm sürmektedir.

Boeing'in 1997 yılındaki uçak ihracatı 21,5 milyar dolar olup, Washington eyaletinin toplam ihracatının % 71,5'unu oluşturmaktadır. 1700'ye yakın sanayi firması ile çalışmakta, Everett tesislerinde 26.000 kişi olmak üzere dünya genelinde 238.000 kişi istihdam etmektedir. Ayrıca savunma sanayi alanında savaş uçağı, roket, helikopter, füze rampası üretimi ile de iştigal eden şirketin yıllık sivil uçak üretimi 870 adet olup, sipariştten sonra 4,5 ayda teslim edebilmektedir. Şu anda 15 yıla yayılmış bir sipariş listesine sahiptir. 60 tane test pilotu olan şirket, müşterilerine teknik eğitim hizmeti vermekte, 24 saat müşteri hizmetleri sunmaktadır. Uçak tesliminden önce ödemenin tamamlanması şart koşulmaktadır. Şu andaki Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Philip Condit.

Heyetimize gezdirilen Boeing 777 uçak yapımı tesislerinde verilen bilgiye göre, BOEING 777 yeni bir model olup, 2 jet motorlu, havada 14-18 saat arası kalabilen, maksimum 440 yolcu kapasitesi olan bir uçaktır. Şu ana kadar 300 adet üretilen bu model uçağın birim fiyatı 130-170 milyon Dolar arasında değişmekte ve 40.000 uçuşluk ömrü (bir kalkış-iniş= 1 uçuş) vardır. BOEING 747 modeli ise 4 jet motorlu (her bir motoru 7 milyon \$ değerinde) 6 milyon adet parçadan yapılan, havada 14-18 saat arası kalabilen, 583 maksimum yolcu kapasiteli bir uçak olup, şu ana kadar 2000 adet üretilmiştir. 40.000 uçuşluk ömrü olan bu uçağın da fiyatı 160-190 milyon dolar arasında değişmektedir.

MİCROSOFT YAZILIM FİRMASINI ZİYARET

Dünyanın en büyük bilgisayar yazılım firması olan Microsoft, bugün piyasa değeri itibariyle dünyanın en değerli firmasıdır. Businessweek Dergisine göre Microsoft 407,22 milyar Dolarlık piyasa değeri itibariyle dünyanın en değerli şirkettir.

Microsoft, iki okul ve semt arkadaşı olan Bill Gates ve Paul Allen tarafından 1975'de New Meksiko Eyaletinin Alberquerque şehrinde kurulmuş. 1979'da işlerin büyümesi ile, kalifiye eleman bolluğu ve yaşam kalitesi yüksek olan, aynı zamanda memleketleri olan Seattle şehrine dönmüşler.

Yine bir başka okul arkadaşı olan Steve Ballmer'in de katıldığı grup, 1979-86 arasında Seattle yakınındaki Bellevue kasabasında çalışmış ve her yıl hızlı büyüyerek, 1986'da yine Seattle'a 20 km. uzaklıktaki Redmond kasabasındaki Kampüsüne yerleşmiş. Microsoft kasabaya hayat vermiş. Kasabadaki istihdamın % 25'ini, kasabanın bütçe gelirinin % 30'unu Microsoft sağlıyor. Redmond kampüsünde şirketin tam 45 ofis binası var. Çok modern ve yeşillikler içindeki ofis binalarında çalışanlara rahat çalışma ortamı sağlanmasına önem verilmiş. Minibüslerle mekik trafiği yapılan kampüste 12 kafeterya, şirketin ve ürünlerinin gelişiminin sergilendiği müze de bulunmaktadır.

Şirket, yazılım sektöründe 1980'li yıllarda rakiplerinden daha başarılı olunca, çok hızlı büyüdü. Gelir bakımından yıllık büyüme hızı % 30-60 arasında değişmektedir:

Tarih	İstihdam	Net Gelir	Büyüme Oranı (%)	Net Kazanç	Büyüme Oranı (%)
30.6.'89	4.037	804 milyon \$	% 36	171 milyon \$	% 38
30.6.'94	15.017	4,65 milyar \$	% 24	2,15 milyar \$	% 20
30.6.'98	27.055	14,48 milyar \$	% 28	4,5 milyar \$	% 30

Tabii Microsoft'un hızlı büyümesiyle beraber, Seattle bölgesinde bilgisayar yazılımı ve biyoteknoloji alanında büyük bir ekonomik gelişme ve istihdam artışı sağlanmıştır. Microsoft'un

bugün 30.202 çalışanı olup, bunun 10.000'i dünya genelinde, 20.000'i ABD genelindedir. ABD içinde de 16.000'i Washington Eyaleti bünyesi içindedir. Haberleşme sektöründeki hızlı büyüme yazılım sektörü üzerinde de olumlu etki yapmıştır. Bugün bilgi teknolojisi sektörü, ekonomik büyümenin dörtte birini sağlamakta iken, enflasyonda da 1 puanlık bir azalmayı gerçekleştirmiştir. Çünkü bu sektörde yalnızca ABD genelinde değil, global rekabet (Hindistan, Almanya gibi) çok kesiftir.

Halen Microsoft işgücü açığı sıkıntısı yaşamakta, 3000 kişilik çalışan kadrosu boş durumdadır. Hızlı büyüme trendi devam ettiği için Microsoft 14 km. uzakta 2. bir kampüs inşa etme hazırlığına başlamıştır.

Microsoft bir dünya şirketi olup, 60 ülkede şirketleri, temsilcilikleri bulunmaktadır. Yıllık gelirlerinin % 53'ü ABD dışından sağlanmaktadır. ABD dışında, Avrupa pazarları için İrlanda'da, Asya pazarları için Singapur'da ve Güney Amerika pazarları için Puerto Rico'da imalat ve dağıtım merkezleri bulunmaktadır. Ürün geliştirme ve pazarlama ABD'deki merkezden yönetilmekte ve bütün dünya ülkelerinde genişlemeyi hedeflemektedir. Yalnızca temel araştırmalar departmanında 400 araştırmacı çalışmaktadır.

Microsoft, yazılım korsanlığını önlemek için bütün dünya genelinde güçlü bir hukuk servisi ile mücadele etmekte, bir yere kadar da başarılı olduğunu düşünmektedir. Özellikle mafya gibi organize suç örgütlerinin yazılım korsanlığı ile iş tical ettiğinin altı çizilmiştir. Microsoft'a göre dünyada yazılım korsanlığının (İllegal kopyalama) hacmi 12-13 milyar dolar olup, pazarın % 40'ı boyutundadır.

Şirket, ABD genelinde lise ve üniversitelerin bilgisayar bilimi programlarına bağış ve katkı yapmakta, kütüphanelere bilgisayar sistem desteği sağlamaktadır. 3 yıllık stratejik kalkınma programı ile çalışan Microsoft çalışanlarına da Maaş+Prim (% 5-15 arasında) + Hisse Senedi Opsiyonu şeklinde bir ücret politikası uygulamaktadır. Yüksek teknoloji sektörlerinde ortalama çalışan ücreti yıllık 55.000 dolar civarındadır.

BÖLGESEL EKONOMİK KALKINMA MODELİ: LAREDO VE KUZEY AMERİKA SERBEST TİCARET BÖLGESİ'NİN (NAFTA) ÜYE ÜLKELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

LAREDO ŞEHİRİ VE NAFTA

Laredo, Teksas eyaleti içinde ABD-Meksika sınırındaki şehirlerden bir tanesidir. Ancak 1994 başında NAFTA Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra muazzam hızlı bir ekonomik gelişme göstermiştir. 4-5 yıl öncesine kadar uyuyan kasaba bir anda dış ticaretin 2-3 katı bir artış kaydetmesi ile beraber çok dinamik bir şekilde gelişmiştir.

1840'da kurulan ve Güney Teksas ile Meksika'nın kuzeydeki 3 eyaletini kapsayan, ancak sadece 9 ay yaşayabilen Rio Grande Cumhuriyeti'nin (adını ABD ile Meksika'yı bölen Rio Grande = Rio Bravo nehrinden almaktadır) başkenti olan Laredo, 1755'de bir İspanyol sömürge ordusu subayı tarafından kurulmasından sonra, tam 7 devletin bayrağının dalgalanması ile anılan bir şehir. Hava sıcaklığı Nisan-Mayıs aylarında 40°C, yazın 50°C civarındadır.

20 yıl önce 80.000 nüfusu olan Laredo, bugün % 90'ı Meksika kökenli olmak üzere 200.000'ü aşan bir nüfusa sahiptir. NAFTA'nın yürürlüğe girmesinden sonraki hızlı gelişimi ile bugün ABD'nin Las Vegas'dan sonra en hızlı gelişen şehri konumundadır. İşsizlik oranı NAFTA'nın yürürlüğe girme-

sinden sonra hızla düşmüş ve % 10,5'a gerilemiştir. Buna rağmen ülke ortalamasının üzerindedir.

Laredo'daki temel ekonomik sektörler: antrepoculuk, kamyon nakliyatçılığı ve gümrük komisyonculuğudur. Laredo ve civarında 52 kadar montaj fabrikası (Meksika literatüründe Maquilas deniyor) bulunmakta ve 20-22.000 kişi bu işletmelerde çalışmaktadır).

Laredo üzerinden Meksika'dan ABD'ye günde 3248 TIR girmekte, bir o kadar da ABD'den Meksika'ya girmektedir. Bu yüzden yaklaşık 20 km.yi bulan TIR kuyrukları bulmaktadır. Laredo üzerinden haftada 1 milyar dolarlık ihracat-ithalat işlemi gerçekleştirilmektedir. Laredo üzerinden ABD'ye Meksika'dan ithal edilen malların 3,8 milyar dolarlık bölümü otomobil, 2,8 milyar dolarlık bölümü ticari vasıtalar ve 1,4 milyar dolarlık bölümü de bilgisayar ürünleridir.

1995 yılında Laredo, değer itibariyle Meksika'dan ithal edilen tüm malların % 24,53'ünü ve Meksika'ya ihraç edilen malların ise % 33,6'sını gerçekleştirmiştir.

Teksas Eyalet Ekonomisi: Teksas toprak büyüklüğü itibariyle ABD'nin Alaska'dan sonraki ikinci büyük eyaletidir (yaklaşık Türkiye kadar). Ekonomisi çok güçlüdür. İşsizlik oranı sadece % 3,5 olup, işgücü sıkıntısı çekilmektedir. Ekonomisi serbest ticaret, serbest piyasa ve düşük oranlı vergileme prensipleri üzerine dayalıdır. Teksas'taki eyalet hükümeti askeri üsler için Federal hükümetten kira bedeli aldığı belirtilmektedir. Sendika bulunmamaktadır. İşgücü sirkülasyonu, tüm ABD'de olduğu gibi Teksas'da da oldukça yüksektir. Birçok ABD şirketi ve yabancı şirketler Teksas'a gelerek, tesisler kurmaktadır. Gelir vergisi (federal hükümetin aldığı hariç) ve federal düzeydeki emlak vergisinin uygulanmadığı Teksas'ın ekonomisindeki başlıca sektörler tarım ürünleri, petrol, petrol rafineri işletmeciliği, yarı-iletkenler, çelik, savunma (havacılık) sanayi ve makina ürünleri olup, son 20-30 yılda ekonomisini petrol ve tarıma bağımlı olmaktan kurtarmıştır. Güney Amerika ve Orta Amerika pazarları, özellikle

NAFTA'dan sonra Meksika, Teksas ekonomisinin gelişme alanları olarak kabul edilmektedir.

Diğer taraftan, sanıldığıının aksine Teksas, kuzey-batı bölgesi hariç oldukça yeşil, Meksika Körfezi sayesinde yağış alan, sayısız gölleri olan bir eyalettir.

Meksika Ekonomisi: Meksika'nın 100 milyon nüfusu olup, bunun % 60'ı 15 yaşın altındadır. Başkent Meksiko City ve banliyölerinde yaşayan 26 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık şehrine sahiptir. Topraklarının % 90'ı çöl ve dağlık alandan oluşup, sadece % 10'u tarıma elverişlidir. Hemen hemen tüm tarımsal ürünlerde net ithalatçı olup, aynı zamanda önemli bir petrol üreticisi (ancak petrolü düşük kaliteli) ülkedir. Ekonomisinde petrol sektörünün ağırlığı 30 yıl önce % 80 iken, bugün % 7'lere kadar düşürüp, çeşitlendirme sağlayabilmiştir. İşgücü verimli ve çok düşük maliyetlidir. Kamu bankaları ve birçok iktisadî devlet teşekkülleri özelleştirilmiş durumdadır. İşçi Sendikaları vardır, ancak birçok sektörde grev yasağı vardır. Sendikaların işverenler ile oldukça uyumlu bir işbirliği olduğu bildirilmektedir.

Yabancı yatırımlar bakımından, 1998'de Çin'den (42 milyar Dolar) sonra 7 milyar dolar yatırım girişi ile 2. sırada bulunmaktadır.

NAFTA'nın umulanın ötesinde üye ülkeler için olumlu neticeler vermesi üzerine, yine ABD'nin insiyatifi ile, Amerika kıtasındaki tüm ülkeleri kapsayan bir Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (FTAA) kurulması girişimi için ilk adım olarak 1998 yılında ABD'nin evsahipliğinde Miami'de bir zirve toplantısı yapılmıştır. Rotasyon usulü ile Başkanlığı değişecek olan (şu anda Sekreteryası Miami'de) FTAA girişiminde çeşitli çalışma grupları (Pazar girişi, kamu alımları, gümrük vergileri liberasyonu, elektronik ticaret, ihtilafların çözümü gibi alanlarda) teşkil edilmiştir.

KUZEY AMERİKA SERBEST TİCARET BÖLGESİ (NAFTA) ANLAŞMASI

NAFTA Anlaşması 1992 yılında ABD, Kanada ve Meksika arasında imzalanmış olup, milli parlamentolarda onaylandıktan sonra 1994 yılı başında yürürlüğe girmiştir. Birçok mallarda üye ülkeler arasında gümrük vergileri kaldırılırken, bazı hassas ürünlerde 5-yıllık, 10-yıllık ve 15-yıllık geçiş ve aşamalı indirim dönemleri geçerli olmaktadır. NAFTA'da işgücünün serbest dolaşımı ve hizmetlerin serbest ticareti sözkonusu değildir. NAFTA'dan sonra sınır kasabalarında sınır ticareti de hızlı bir gelişme göstermektedir.

NAFTA'nın yürürlüğe girmesinden sonra, bölge ülkelerinin ekonomik gelişme hızı hızlanmış olup, 1994-98 yılları arasında Kanada ekonomisi yılda ortalama % 2,8, ABD ekonomisi % 3,3 ve Meksika ekonomisi de % 3 oranında büyüme kaydetmiştir.

NAFTA ülkeleri arasındaki dış ticaret de 1994-98 döneminde % 75 büyümüştür. Bu 3 üye ülkenin kendi aralarındaki mal ticareti 1994'de 289 milyar dolar iken, 1998 yılında 218 milyar dolarlık bir artış ile 507 milyar dolara yükselmiştir. Sonuç itibariyle;

- ABD, Kanada ve Meksika'nın en büyük ticaret ortağı konumundadır (NAFTA'dan önce de öyleydi).
- Kanada, ABD'nin en büyük ticaret ortağıdır.
- Meksika, Kanada'dan sonra ABD'nin ikinci büyük ihracat pazarıdır.
- Kanada, Meksika'nın ikinci büyük ihracat pazarıdır.

1994-98 yılları arasındaki dönemde;

- ABD-Meksika dış ticareti neredeyse iki katına çıkmış, yılda ortalama % 17'lik bir artış göstermiştir.
- Kanada-ABD dış ticareti yılda ortalama % 10 artmıştır.
- Kanada-Meksika ticareti de yılda ortalama % 13 oranında artış kaydetmiştir.

Unutmamak gerekir ki, NAFTA'nın ticaret yaratıcı etkileri yanında, ticaret saptırıcı etkileri de olmuştur. Bir başka deyişle, NAFTA üyeleri arasındaki ticaret hızla artarken, ticaret NAFTA-dışı ülkelere kaymıştır.

— ABD - Meksika Mal Ticareti (milyon Dolar)

	İthalat	İhracat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
1993	39.930	41.635	-1.705	81.565
1998	94.709	79.010	-15.699	173.719

— ABD - Kanada Mal Ticareti (milyon Dolar)

	İthalat	İhracat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
1993	110.922	100.177	-10.745	211.099
1998	174.844	156.308	-18.536	331.152

NAFTA üyesi ülkeler arasındaki dış ticaret, özellikle otomotiv, elektronik ve tekstil sanayilerinde, ve yoğun olarak da ABD'den (onun da Michigan, Ohio, Illinois, New York ve Texas gibi ileri sanayileşmiş bölgelerinden) Meksika'ya "girdi girişi-mamül mal çıkışı" şeklinde bir ticaret trafiğini geliştirmiştir.

ABD ile Meksika arasındaki ticaret 1998 yılında 173,7 milyar doları bulmuştur. Bunun % 89'u kara sınır kapılarından geçmiştir. Teksas eyaletindeki sınır kapılarından geçen mal tutarı 60 milyar dolardır. 10 sınır kapısı ABD-Meksika ticaretinin % 93'ünü, yine ABD ile Kanada arasındaki 10 sınır kapısı da ABD-Kanada ticaretinin % 83'ünü karşılamaktadır. Diğer taraftan, üye ülkeler arasındaki ticarete TIR taşımacılığı başta gelmekte (% 68 ile), onu % 14,7 ile demiryolu taşımacılığı izlemektedir. Ancak hacim itibariyle üye ülkeler arasındaki dış ticaretin % 33'ü denizyolu taşımacılığı ile gelmektedir.

ABD ile Meksika arasındaki dış ticaretin gelişmesinde NAFTA ile beraber, gümrük vergilerinin aşamalı kaldırılmasından istifade ederek sınırın Meksika tarafında montaj tesislerinin (Assembly plant: Maquiladoras) kurulması önemli rol oynamıştır.

Maquila programı; bir üye ülkeden (ABD) diğer üye ülkeye (Meksika) ürün parçalarının giderek, orada işlenmesi ve birleştirilmesi sonucunda nihaî mamûlün tekrar birinci ülkeye (ABD) gönderilmesi işleminden oluşmaktadır. NAFTA'dan önce sınırın Meksika tarafında (1993'de) 2150 montaj tesisi var iken, 1998 sonu itibarıyla bu rakam 3100'e ulaşmıştır. 1 milyon Meksikalı işçi bu tesislerde çalışmaktadır. Sendikaların ve grev hakkının olmadığı ve kadınların da yoğun istihdam edildiği bu tesislerde çalışanların ortalama yaşı 18 ve altındadır. Meksikalı işçiler ayda 50 dolar maaş ile çalışmaktadır (Michigan'da bir otomobil işçisi saatte 30 dolar almaktadır). 3100 Maquila'nın 2569'unun sahibi Meksikalı, 1344'ünün sahibi ABD'lidir.

ABD-Meksika arasındaki dış ticarete serbest ticaret bölgesi gereği sınır kontrolleri olmaması gerekirken; halen fizikî, teknik ve mali kontroller uygulanmaktadır.

Nedenleri:

- 1) Henüz tüm mallarda gümrük vergileri sıfırlanmamıştır. (aşamalı dönem)
- 2) ABD, Meksika'dan gelebilecek uyuşturucu ticareti trafiğinde şüphe ettiği zaman kontroller yapmaktadır.
- 3) ABD, Meksikalı kamyonların teknik standartlarını kontrol amacıyla kontroller yapmaktadır.
- 4) Meksika kanunlarına göre, Meksika'ya ithal edilen ve ihraç edilen tüm malların gümrük işlemini Meksika'da kayıtlı gümrük komisyoncularının yapması zorunluluğu olduğundan, sınıra kadar gelen mal zorunlu olarak sınırı yavaş bir şekilde geçmektedir.

NAFTA Anlaşmasının bazı çevre sorunlarını da beraberinde getirdiği belirtilmektedir. Artan kamyon trafiği ile hava kirliliğinin hızlı yükselmesi, çevre kirliliğinin artması, sınırı belirleyen Rio Grande nehrinde suların kirlenmesi, kanalizasyon atıklarının özellikle Meksika tarafında nehre akıtılması gibi çevre kirliliğinde belirgin artışlar kaydedilmiştir. Ayrıca

Laredo sınır kapısında 2 karayolu ve 1 demiryolu köprüsünün ticaret trafiği karşısında yetersiz kalması, karayolu alt yapısının aşınması, özellikle Meksika tarafında gümrük yetkililerinin sayısının yetersizliği gibi sorunlarla da karşılaşmaktadır.

NAFTA'nın diğer taraftan 3 üye ülkeye yabancı yatırım girişlerini arttırdığı da belirtilmektedir: 3 üye ülkenin birbirlerine yaptıkları yatırımların tutarı 1998 sonunda 189 milyar dolara ulaşırken, bu 3 ülkedeki toplam yabancı yatırım tutarı da 864 milyar dolara ulaşmıştır. 1997 sonu itibariyle Kanada'daki toplam yatırım stoku 135 milyar dolara ulaşırken, bunun % 70'i ABD ve Meksika kökenli olup, ABD ve Meksika'dan gelen yatırımlar NAFTA'dan sonra % 43 artmıştır. Meksika'ya 1994-97 yılları arasında 4 yılda 47 milyar dolar (% 60'ı ABD ve Kanada kökenli) gelirken, 1998 yılında ayrıca 7 milyar dolarlık yabancı yatırım gelmiştir. ABD'deki toplam yabancı yatırımların stoku 1997 sonunda 682 milyar dolara ulaşmışken (% 9,6'sı Kanada ve Meksika'dan geldi). NAFTA'dan sonra Kanada ve Meksika'dan gelen yatırımlar % 58 artmıştır.

ABD'de özellikle işçiler ve işçi sendikaları tarafından NAFTA'nın ABD'de işsizliğe yolaçtığı (Kanada ile artan dış ticaret açığından dolayı 109.200 kişilik ve Meksika ile artan dış ticaret açığından dolayı da 243.600 kişilik istihdam açığı olduğu) belirtilmekle beraber, hükümet ve işdünyası ile, Kanada ve Meksika'daki ilgili çevrelerin NAFTA'nın performansından memnun oldukları gözlenmektedir. ABD'de işsizliğin % 4,3'e düştüğü, ciddi bir kalifiye işgücü açığı olduğu, ve NAFTA'dan dolayı işten çıkarmalar sözkonusu olursa, federal ve eyalet hükümetleri nezdinde işsizlere yeniden eğitim programları düzenlenmesinin öngörüldüğü ifade edilmektedir.

BÖLGESEL EKONOMİK YENİDEN YAPILANMA MODELİ: CLEVELAND - OHIO

CLEVELAND'DA EKONOMİK YENİDEN YAPILANMA TECRÜBESİ

Cleveland'da heyetimize bilgi veren kişiler ve kuruluşlar şunlardır:

- **Charles Neff**, Greater Cleveland Growth Association'un Başkan Yardımcısı. Cleveland Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde kurulmuş, şehrin ekonomisini geliştirmeyi hedefleyen bir dernek.
- **Dr. Steven Gage**, Genel Müdür, CAMP.
CAMP:= Cleveland İleri İmalat Programı. Kâr amacı gütmeyen, bizim KOSGEB benzeri bir kuruluş.
- Cleveland Belediyesi Yetkilileri: **Andrew Cox** (Belediye Başkanı'nın Basın Danışmanı), **Donald Morss** ve **Michelle Mooney**.
- **Dr. Kevin O'Brien**, Profesör, Department of Urban Affairs, Cleveland State University.
- **Jim Havilland**, Assistant Director, Midtown Corridor
- **Bayan Joan Jackson**, Program Director, Council for Economic Opportunities in Greater Cleveland.
- **Dr. Güner Türker**, Profesör, Lakeland Community College, Mühendislik Fakültesi Dekanı. Eşi **Melda Türker**.

Cleveland, ABD'nin kuzeydoğusunda Mid-West (Orta-batı) bölgesindeki Ohio eyaletinde bulunan bir şehir. Büyük Göl-

ler bölgesinde, Cuyahoga nehrinin Erie Gölüne (bizim Marmara Denizinin 3-4 katı büyüklüğünde bir göl) döküldüğü yerde 200 yıl önce kurulmuş bir şehir. 506 bin nüfusu var (1950'de 980 bin imiş). Metropoldeki yerleşim yerleri ile beraber 2.773.000 kişilik bir nüfusa sahip. Şehrin 1850'lerden sonra, özellikle 1900'lü yıllarda gelişmesinde nehir+göl taşımacılığı, petrol (John Rockefeller dünyanın ilk petrol devi Standart Oil şirketini Cleveland'da kurmuş), demir-çelik, madencilik, otomotiv (kamyon, kamyonet üretimi, otomobil aksamı ve parçaları) inşaat sektörleri yani eski tip sanayiler önemli bir rol oynamış. 1980'e kadar Cleveland, ABD'nin 3. büyük şirketler merkezi konumunu muhafaza etmiş.

Cleveland ayrıca 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında başta İrlandalılar, Macarlar, Çek ve Slovaklar, İtalyanlar, Polonyalılar, Almanlar ve Çinliler olmak üzere birçok göçmenin yerleştiği bir bölge olmuş. Şehirde 80 etnik grup olduğu belirtiliyor. Küçük İtalya, İrlanda Köyü, Slav Köyü, Çin Mahallesi bulunuyor. Özellikle öğretim üyesi, mühendis ve öğrenci bir miktar vatandaşımızın da Cleveland'da yaşadığını öğrendik.

Diğer taraftan, Ohio eyaleti içinde bulunan Cleveland ve Dayton, özellikle havacılık ve uzay bilimi alanında ABD'nin en ileri bölgelerinden biridir. NASA'nın 8 araştırma merkezinden biri olan Lewis Research Center (Cleveland'da), ABD Hava Kuvvetlerinin en büyük araştırma+geliştirme laboratuvarı (Dayton'daki Dwight-Patterson Hava Üssü'nde), yine bir kamu ve özel sektör işbirliği girişimi olan Ohio Havacılık ve Uzay Enstitüsü (OAI-Cleveland'da) Ohio eyaletindedir.

Ayrıca uçak motorları üreten General Electric, Pratt and Whitney, Hughes gibi dünyaca tanınmış dev şirketler, Goodrich Lastik fabrikası, uçak fren sistemleri ve elektronik hedef belirleme sistemlerini üreten tesisler de Ohio eyaleti içindedir. ABD'nin ilk 5'e giren büyük havayolu şirketlerinden Continental Airlines'ın merkezi, ABD Merkez Bankası (FED)'nin bir şubesi de Cleveland'dadır. Ohio başta havacılık olmak üzere, teknolojik yeniliklerin geliştirildiği bir eyalet

olarak tanınmıştır. Thomas Edison Ohio'lu olup, Thomas Edison Polymer Şirketi ve Edison Bio-teknoloji Center da Ohio eyaletindedir. ABD'de 1980'li yılların ortalarında kurulan ilk Japon otomobil fabrikası (Honda) Ohio'da kurulmuştur.

Cleveland'ın bir diğer özelliği de, dünyaca tanınmış Cleveland Clinic Foundation Tıp Merkezi ile Cleveland Sanat Orkestrasının da Cleveland'ın içinde olmalarıdır. Türkiye'den de her ay ortalama 200-400 arası hastanın geldiği Cleveland Clinic, onlarca tesis ve araştırma merkezlerinden oluşuyor ve tam 18.000 kişiye istihdam imkanı sağlıyor.

Diğer taraftan Ohio, ABD'nin Orta-batı bölgesinde çok güçlü bir tarım ekonomisine de sahiptir. Ortalama 400 ile 2000 dönüm büyüklüğündeki çiftliklerde elde edilen tarım ürünleri ihraç da edilmektedir.

1970'li yıllarda birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi, Cleveland'da da çelik, otomobil, inşaat sektörlerinde kriz ve ekonomik bunalım başgöstermiş. Başta çelik ve inşaat sektörlerinde fabrikaların önemli bir kısmı kapanmış, işçiler uzun grevler-gösteriler yapmış. 1950'de 1 milyon, 1975'de 850 bin olan Cleveland'ın nüfusu bugünkü seviyesi 506 bine düşmüş. Son 25 yılda Cleveland 350 bin nüfus ve 200 bin adet imalat işçisini kaybetmiş. Birçok şirket yönetim merkezini ve fabrikalarını daha elverişli şartlara haiz eyaletlere taşımışlar.

Bu durum karşısında 1980'li yılların başında **şehirdeki büyük işletmelerin Başkanları** ve Genel Müdürleri biraraya gelip bir **"Business Round-table"**i kurarak **şehrin ekonomik gelişiminin yeniden sağlanması için birlikte projeler geliştirme kararı almışlar**. Bunun üzerine Cleveland Belediyesi, Ticaret Odası'nın bünyesinde kurulmuş olan Cleveland Ekonomik Gelişme Derneği, işçi sendikaları, üniversiteler, Vakıflar biraraya gelerek **"Cleveland Tomorrow = Yarının Cleveland"**ı adıyla bir platform ve kampanya oluşturmuşlar. Şehrin bozulan altyapısının düzeltilmesi, hava-göl ve nehir kirliliğinin önlenmesi, boşaltılan ambarlar ve konutların restore edilerek ekonomik faaliyetlere kazandırılması, park-

lar, müze, stadyum inşası gibi şehre ekonomik hareket getirilmesi amacıyla projeler havuzu ve koordinasyon merkezi olan **Yarın'ın Cleveland'ı platformu**, üyeleri arasında **proje ve finansman bulma sorumluluklarını paylaştırmış**. Federal hükümet nezdinde yapılan lobi sonucunda 15 yılda 4 milyar dolarlık fon temin edilmiş ve ortak projeler uygulamaya geçirilmiş.

İşçiler, gerek eyalet hükümeti, gerek belediye, gerekse özel sektör kuruluşlarının kendileri tarafından yeniden eğitime tabi tutularak, yeni vasıflar kazandırılmış. Fabrikalarda üretim verimliliği yükseltilmiş. **Sonuçta bugün Cleveland'da küçük işletmeler ağırlıklı, yüksek teknoloji gelişimi ve şehirleşme gelişimini temel alan bir ekonomik yeniden yapılanma başarmış ve çeşitlendirilmiş farklı ekonomik sektörler ile yeni istihdam imkanları oluşturulmuş**. Meselâ; 1998'de Cleveland'da 26.000 yeni istihdam imkanı yaratılmış (Silicon Vadisi'nde 18.200, Atlanta'da 75.000 yeni iş imkanı). 1975'de Cleveland bölgesinde istihdam içinde imalat sanayinin payı % 42 iken, bu oran 1999'da % 21'e inmiş (ABD genelinde % 17 olduğu ifade ediliyor) durumdadır. İşsizlik oranı ise bugün Cleveland bölgesinde % 4,5'tur. Yine de unutulmamalıdır ki, Cleveland'da fakirlik sınırının altındaki kişilerin oranı % 30'dur (yıllık geliri 11.000-13.000 dolar arasında), ve bu kişiler daha çok nüfusun % 50'sini oluşturan siyah Amerikalılar arasındadır.

Cleveland bugün küçülmüş ama ihtisaslaşmış ürünler üreten demir-çelik-otomotiv (kamyon ve ticari taşıtlar) üretimi, inşaat, deniz taşımacılığı yanında, aydınlatma, boya, biyotıp, biyoteknoloji ve tıp merkezi alanlarında, yeni sektörlerde büyük bir gelişme göstermiş durumdadır.

CLEVELAND'DAKİ EKONOMİK YENİDEN YAPILANMANIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDEKİ BAŞLICA AKTÖRLER VE FONKSİYONLARI

1) Cleveland Geliştirme Derneği (Greater Cleveland Growth Association):

Cleveland Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde oluşturulmuş bir yatırımcı kuruluştur. Şehrin ve bölgenin ekonomik gelişimi için projeler üretip, yeni ekonomik faaliyet alanları ve iş imkanları geliştirmekle yükümlüdür. Ticaret Odası bünyesinde 16.000 üye var iken, bu kuruluşun da 14.000 üyesi vardır.

Başlıca **fonksiyonları** şunlardır:

- i) Ulaştırma altyapısının geliştirilmesi ve Cleveland havalimanının büyütülerek direkt uçuşlarla uluslararası bağlantılarının sağlanması.
- ii) İşletmelerin bölgede tutulması ve pazar imkanlarının geliştirilmesi.
- iii) İşgücünün geleceğe yönelik hazırlanması ve etkin bir işgücü piyasasının oluşturulması.
- iv) Bölgesel işbirliğinin özellikle ekonomik alanda güçlendirilmesi.
- v) Küçük işletmelerin faaliyet ortamının iyileştirilmesi.

2) Cleveland Belediyesi (City):

Cleveland Belediyesi, şehri yaşanabilir bir hale getirmek ve gerek şehir merkezinde oturulmasını, gerekse iş merkezlerinin muhafaza edilmesini sağlamak amacıyla çeşitli programlar uygulamaktadır. 1980'li yılların sonlarında şehirden göçle birlikte birçok terkedilmiş ev ve işyeri ortaya çıkınca, bu konutları ve işyerlerini onarım ve yeniden iskan etme programları uygulanmaktadır. Belediye bu konuda gerek kendi imkanlarını zorlamakta, gerek Federal Hükümetin Mesken ve Şehircilik Bakanlığından temin ettiği fonları kullanmakta,

gerekse şehirde bulunan bankaları ve sigorta şirketlerini bu amaçla kişilere ve işletmelere uygun şartlarda finans desteği vermeye ikna etmektedir.

Şehir Belediyesi (Ekonomik Kalkınma Departmanı) ayrıca küçük işletmelere, sabit kıymetlerin satın alınması için proje bedelinin % 40'ına kadar (azami 500.000 \$'a kadar), ve büyük ölçekli yatırımlar ile mesken yatırımları (en az 100 işçi çalıştıracak) için proje bedelinin % 25'ine (500.000 ile 2.000.000 Dolar arasında) kadar finansman desteği sağlamaktadır. Ayrıca, yatırım yapılması istenen sektörler veya bölgelerde yeni projelere şehir vergilerinden 10-15 yıllık istisnalar tanınmaktadır.

Diğer taraftan, şehir içinde belirli semtlerde (meselâ, Mid-town Corridor) bizdeki güzelleştirme veya imar-iskan dernekleri gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar kurulmuş. Bu kuruluşlar o semtin mesken ve işyerlerinin iskan edilmesi, onarılıp güzelleştirilmesi ve çevre düzenlemeleri için bölge sakinlerine yön verici danışmanlık hizmetleri yapmaktadır.

3) CAMP: Cleveland Advanced Manufacturing Program:

Cleveland Tomorrow Platformunun inisiyatifiyle, 1984 yılında Cleveland State University, Case Western University ve Cuyahoga Community College tarafından birlikte kurulmuş bizim KOSGEB benzeri bir kuruluş. CAMP, bölgedeki imalat sanayi firmalarına makina dizaynı, imalat tesisleri ve işçilerin eğitimi alanlarında danışmanlık hizmeti vererek, onların rekabet gücünü arttırmayı amaçlıyor. ABD genelinde CAMP benzeri 60 kuruluş bulunmaktadır.

Ohio eyalet hükümeti, sanayi kuruluşları, federal hükümet ve vakıflar tarafından finanse edilen (yıllık bütçesi 40 milyon dolardır) CAMP, hizmetlerini her türlü reklam araçlarıyla ve saha pazarlamacıları (15 kişi) vasıtasıyla işletmelere bizzat giderek tanıtmakta, hizmet vereceği kuruluşla sözleşme yapmakta, sübvans e ettiği eğitim hizmetleri dışındaki hizmetleri için reel fiyatlandırma yapmaktadır. 185 daimi çalışanı ve üniversitelerde 25 araştırmacısı vardır.

CAMP'ın fonksiyonları şunlardır:

- **Teknoloji kullanımı:** 3 adet teknoloji merkezi vardır.
- **İşgücü ve insan kaynaklarının geliştirilmesi:** 2 eğitim merkezi (biri imalat tekniği öğretme, diğeri eğitim) vardır.
- **Araştırma ve Geliştirme:** Kurucusu olan üniversitelerde 3 tesisi vardır (kısmen CAMP, kısmen ilgili şirket finanse eder).

4) İşsizlik ve Yeniden Eğitim Yardımları, İşsiz ve Fakirlerin Çocuklarına Eğitim-Sağlık Hizmetleri

Welfare program adıyla işsizlere ve evsizlere cüzî yardım programları ilçe yönetimleri tarafından uygulanmakta, bu işsizler beceri kazandırılması kurslarına katılmaya zorlanmaktadır. Ayrıca, 1965'te federal hükümet tarafından ırk ayrımcılığının olumsuz etkilerini düzeltmek amacıyla uygulanmaya başlanan "**Head-start**" programı vasıtasıyla fakir ve işsiz ailelerin çocuklarının (3-5 yaş arası) eğitim ve sağlık ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmaktadır. ABD genelinde bütün eyaletlerde uygulanan (meselâ, 1994'de yıllık 2,8 milyar dolarlık bir bütçe ile 700 bin çocuk için) bu sistem için her bölgede Ekonomik Fırsatlar Konseyi adıyla koordinatör kuruluşlar teşkil edilmiştir. Ancak bu programlara devam eden çocukların hemen tamamının Afrikalı-Amerikalı oldukları dikkatimizi çekmiştir.

12. BÖLÜM

DÜNYANIN EN ÖNEMLİ FİNANS MERKEZİ: NEW YORK CITY

Brifing alınan kişiler ve kuruluşları şunlardır:

- **New York Menkul Kıymetler Borsası**'nı ziyaret.
- **David Levey**, Moody's Investor Service (kredi değerlendirme kuruluşu) Ülkeler-Risk Değerlendirme Bölümü Müdürü.
- **Bayan Ronnie Goldberg**, Başkan Yardımcısı, United States Council for International Business (ABD'li çok uluslu büyük işletmelerin lobi kuruluşu)
- **Bayan Jen. O'Connor**, Genel Müdür ve **Joern Lohmann** (Ticaret Hizmetleri Müdürü) Brooklyn Goes Global (Brooklyn Ticaret Odasına bağlı, ihracatı geliştirme kuruluşu).

ABD denilince ilk akla gelen şehir ve ülkenin en önemli uluslararası bağlantı noktası şüphesiz New York şehridir. New York eyaletinin 7,3 milyon kişilik nüfusu ile (büyükşehir alanı olarak 8 milyon 50 bin kişi) bu en büyük şehri, ABD'nin en fazla yabancı nüfus barındıran, en kozmopolit ve en pahalı şehridir. Büyük bir turizm hareketliliğinin yaşandığı New York şehri Otelcilik, lokanta işletmeciliği ve işyeri-mesken emlakçılığı açısından cazip bir şehir olup, Broadway'daki tiyatroları (28 tane) ve sayısız müzeleri ile büyük bir kültür ve sanat merkezidir. 5 ilçesi vardır; Manhattan (ada), Brooklyn

(ada), Staten Island (ada), Queens (ada) ve Bronx ilçesi. Birleşmiş Milletler binasına evsahipliği yaparak uluslararası diplomasının de başkenti olan New York, aynı zamanda sayılı moda merkezlerinden birisidir.

Bununla beraber, en önemlisi New York; Menkul Kıymetler Borsası, Wall Street, yatırım bankaları, borsa simsarları, sigorta şirketleri, ticari bankaları, Dünya Ticaret Merkezi (ikiz kuleler) ve dünyanın birçok büyük şirketlerinin merkez ofisleri veya şube yönetimleri ile dünyanın en önemli mali merkezidir. Bütün mali kuruluşlar New York'un kalbi sayılan Manhattan adası üzerinde toplanmışlardır.

Londra (City) dünyanın en büyük döviz piyasasına sahip iken, New York Menkul Kıymetler Borsası da (NYSE) dünyanın kendi alanında en büyük piyasası konumundadır. **NYSE'de 50 kadar ülkeden 3100 şirketin hisse senetleri kote edilmiş olup, ticareti yapılmaktadır. Günde 800 milyon adet hisse senedi (işlem hacmi 40 milyar dolar) alınıp satılmaktadır.** Ancak Borsa'nın günde 2,5 milyar adet hisse senedi alım-satımını yapabilecek kapasitesi olduğu belirtilmektedir (seanslar 09:30-16.00 saatleri arasında). **New York Borsasındaki hisselerin piyasa değerinin 13,5 trilyon Dolar olduğu hesaplanmaktadır.** ABD'de 40 milyon hane halkının Borsa'da dolaysız veya dolaylı ticaret yaptığı tahmin edilmektedir. Gerek ekonomik büyümenin devamlılığı, gerekse Amerikan halkının Borsa'ya yönelmesi New York Dow Jones Endeksinin geçtiğimiz haftalarda 11.000'i aşmasını sağlamıştı. Borsa endeksinin aşırı şiştiği konusunda hemfikir olan uzmanlar, bu şişkinliğin 1987 Ekim ayındaki gibi bir çöküşle neticelenmeyeceğini, gerekli derslerin alındığını öne sürmektedirler.

United States Council for International Business:

ABD'li ve Avrupalı 300 kadar büyük çokuluslu şirketlerin, sektörel federasyonların üye olduğu bir baskı grubu olup, Uluslararası Ticaret Odası'nın (Paris), OECD bünyesindeki

resmi Ticaret Danışma Komitesi'nin ve ILO bünyesindeki İşverenler Birliği'nin birer üyesidir. ABD'deki sektörel federasyonlar, bu Konsey üzerinden ilgili uluslararası kuruluşlar ve onların çalışma gruplarıyla irtibata geçmektedirler. Temel amacı, serbest ticareti ve uluslararası yatırımların serbestleştirilmesini savunmak olan Konsey, tekstil, çelik gibi sektörlerdeki korumacılık yanında, çevre, sağlık vs. alanlarında kısıtlamaların uluslararası ticareti olumsuz etkileyeceğinden endişe etmektedir. Konsey OECD bünyesindeki çok taraflı yatırımların liberasyonu (MAI) müzakerelerinin anlaşmazlıkla neticelenmesinden hoşnut olmayıp (halbuki Fransa, İspanya, Türkiye gibi birçok ülke MAI müzakerelerinde egemenliği ihlal eden birçok taslak hükümden memnun olmamıştı), Seattle'da başlatılması beklenen yeni ticaret roundu'nda hizmetler anlaşması (GATS) içinde yatırımların liberasyonu ile ilgili bazı hükümler konulmasından ve tarım sektöründeki liberasyon ile elektronik ticaretin uluslararası kurallara bağlanmasından yanadır.

New York Şehri bünyesindeki beş ilçeden biri olan Brooklyn, Manhattan'a ticari açıdan rakip olmaya çalışmaktadır. İlçede 40.000 işyeri mevcut olup, 4700'ü imalatçıdır. Ortalama 50 kişinin çalıştığı bu imalatçı şirketler genelde konfeksiyon ve gıda-işleme sektörlerinde iştigal etmektedir. Brooklyn Ticaret Odası bünyesinde kurulan Brooklyn Goes Global, bizim İGEME (İhracatı Geliştirme Merkezi) gibi Brooklyn'li imalatçılara ihracat pazar imkanları bulmaya çalışmaktadır. İhracatla ilgili her türlü bilgi desteği, mevzuat desteği yanında, üyelerini uluslararası fuarlara ortak stand alarak götüren Brooklyn Goes Global, yalnızca ilçenin dış dünyaya ihracatının artmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Aracısı olduğu ihracat partilerinde satıcılardan % 6 komisyon alan bu kuruluş, toplam 7 çalışanı ile iş hayatında etkin bir rol oynamayı arzu etmektedir.

MOODY'S KREDİ RİSK DEĞERLENDİRME KURULUŞUNU ZİYARET

Moody's bugün dünyanın iki en büyük kredi risk değerlendirme kuruluşundan biridir (diğeri Standart's and Poor's). Bu kuruluşlar, hisse senetlerini değil, sabit gelirli borçlanma araçlarını (faiz oranı, euro - tahvil, tahvil, hazine bonosu, banka mevduatları) değerlendirmektedir. Bu çerçevede finansman bulmak için mali piyasalara çıkan şirketlerin, bazı uluslararası kuruluşların ve ülkelerin borçlanma risk notları belirlenmekte ve sürekli izlenerek değişiklikler gerekiyorsa yapılmaktadır. Moody's gibi risk değerlendirme kuruluşlarının müşterileri; yatırımcılar (tasarruf sahipleri), mevduat sahipleri, yatırım bankaları, ticaret bankaları, tahvil ihraç eden şirketler veya hükümetlerdir.

Mali piyasaların çoğaldığı bir yapıda, piyasadan finans kaynağı bulmaya çalışan şirketler ve ülkeler hakkında bağımsız bir görüşe ihtiyaç duyan tasarruf sahibi yatırımcılar açısından kredi - risk değerlendirme kuruluşlarının varlığı gerekli olmaktadır. Ayrıca günümüzde finansman alanında, ticari bankalardan borçlanma yerine, hisse senedi veya tahvil piyasasında değerli kağıt ihraç etme eğilimi güçlenmektedir.

Moody's ve benzeri bir rating kuruluşunun vereceği olumlu puan, global finans piyasalarına giriş vizesi anlamındadır. Bugün ABD ve uluslararası piyasalarda, riski değerlendirilmiş 80 trilyon dolar değerinde tahvil ve diğer sabit gelirli menkul kıymetler stoku mevcuttur.

Şirketin tarihçesi ve Organizasyon Yapısı: Girişimci John Moody 1900 yılında önce şirketler, daha sonra şehirler, eyaletler ve ülkeler hakkında bilgi toplamaya ve bunları süreli bir Manual şeklinde yayınlamaya başlamış. İkinci aşamada yatırımcıların isteği üzerine şirketlerin, ülkelerin kredi risk durumu hakkında fikir vermeye başlamış. Bu amaçla AAA, AAB, BBB..... gibi semboller kullanmaya başlamış. Ancak kısa bir

müddet sonra bu sembolleri Standart's şirketine (daha sonra Poor's şirketi ile birleşen şirket) satmış. Birkaç yıl sonra mesleğe yeniden dönen John Moody, yeni bir keşif yapıyor ve Aaa, Aaa1..... gibi değişik bir sembol sistemi geliştiriyor. Moody's bugün merkezi New York olmak üzere, Tokyo, Londra, Lefkoşa, Paris, Frankfurt, Sao Paulo, Buenos Aires, Toronto, Milano ve Singapur'daki büroları ile tüm dünya ekonomilerini takip etmekte ve 1500 çalışanı ile hizmet vermektedir. Moody's'in risk analizi yapan uzmanlarında, kalkınma ekonomisi ve / veya uluslararası ekonomi tahsili ile beraber siyaset ekonomisi bilgi ve tecrübesi olma şartı aranıyor.

Şirket Organizasyon yapısı olarak 3 ayrı fonksiyona bölünmüştür:

- Şirketler için değerlendirme
- Finans kuruluşları, sigorta şirketleri, menkul kıymetler için değerlendirme
- Bankacılık ve egemen grup: bankalar, ülkeler, çok uluslu kuruluşlar için değerlendirme.

Misal olması bakımından Moody's'in gelir yapısını da kısaca belirtmek gerekir:

- Tahvil ihraç eden kuruluşların Moody's'e ödeyeceği harç (komisyon).
- Araştırma ve yayınların gelirleri: 15.600 abonesi vardır.
- Yatırımları noktasında görüş soran büyük müşteriler: kurumsal yatırımcılar (sigorta şirketleri emeklilik fonları = pension funds, mutual funds, yatırım fonları gibi). 3000'den fazla böyle müşterileri vardır.

Moody's'in Türkiye Hakkındaki Kredi Notu: B1 (29 Mayıs 1999 itibariyle)

Durum raporu: Mali şoklara karşı zayıf

Moody's Türkiye'de siyasi istikrarsızlık ve hükümetlerin zayıf yapısı nedeniyle sosyal güvenlik sistemi açıkları, vergi

sistemindeki çarpıklıklar ve ağır iç borçlanma gibi temel sorunlara karşı yapısal reformların gerçekleştirilememesini olumsuz bir puan olarak nitelendiriyor. Ancak son 3-4 yıldır ekonomik büyümeyi sağlayan özel sektörün dinamizmi ve gücünün Türk ekonomisinin geleceği konusunda iyimser düşünceye sevkettiğini belirtiyor.

Şirketlerin, Mali Kuruluşların ve Ülkelerin kredi risk notları nasıl değerlendiriliyor?

- Ölçüm, risksiz bir durumdan başlayıp, borçlarını ödeyememe noktasına uzanıyor.
- 1-2 ay gibi kısa vade değil, orta ve uzun vadeli perspektiften değerlendirme yapılıyor.
- Ana hedef gösterge; Borç (özellikle dış borç) durumu (nev'i, yapısı, vadesi) ve ödemeler dengesi durumu ve tahminleridir.
- **Değerlendirme yapılırken dikkate alınan diğer hususlar;**
 - Banka veya ilgili hükümet, bir kriz durumunda uluslararası mali kuruluşlardan (bankalar, IMF vs.) kaynak alabilir mi?
 - Banka yönetimi veya halkın değişmelere karşı toleransı nasıldır?
 - Siyasi çekişmeler var mı? Yoksa istikrar konusunda genel anlayış söz konusu mu?
 - Mali sistemin durumu? varlık ve borç yapısı?
- **Ülke Tavanı (Country Ceiling):** Bir ülkedeki herhangi bir şirket veya banka için yurtdışı borçlanma açısından kredi risk değerlendirmesi yapılırken, o şirket veya bankanın risk notunun o ülkenin kredi risk notundan yüksek olamayacağı kabul edilir (çünkü bir döviz krizi vukubulduğunda, ilgili şirket veya bankanın dış borçlarını ödemesi zaten imkansız hale gelir)
- Bazı büyük projeler için dahi kredi risk notu belirlenir. Böylece uluslararası mali piyasalardan finansman bulma imkanları ortaya çıkabilir.

– Kredi Risk Notu’nda değişme nasıl gerçekleşir?

Ekonomik şartlarda değişme olduğu zaman, Moody’s çok hızlı hareket ediyor.

1.adım: Her bir kredi notunun bir görünümü = Outlook (olumlu veya olumsuz) vardır. İlk değişiklik bu “görünüm”de gerçekleşir. Bu durum 2-3 ay sürer.

2.adım: izleme listesine almak.

3.adım: değişiklik yapmak veya yapmamak.

Moody’s’nin belirlediği kredi notu aynı anda tüm ilgililere duyurulur.

Kredi Risk Notu Belirleme Komitesi: 7 ile 22 arasında üyesi vardır. Her üyenin bir oyu vardır.

– Doğu Asya’daki Krizin Değerlendirmesi, Mali Piyasalar-daki Sonuçları

Moody’s yetkilisi David Levey’e göre, Doğu Asya’da 1997 Temmuz’unda başgösteren krizin en önemli sebeplerinden birisi, “bu ülkelerdeki sermaye hareketlerinin liberasyonunun, bu ülkelerin borç geri ödememe durumu hasil olduğunda sistemi idare edebilme kapasitelerini aşan bir boyuta ulaşmasıydı”. Levey’e göre, bu krizden çıkarılması gereken ders, “borç durumunun çok dikkatlice yönetilmesi ve kısa vadeli borçların azaltılması”dır.

Doğu Asya krizinin bir “banka krizi” (Tayland, Güney Kore, Malezya, Endonezya gibi ülkelerin Batılı ve Japon bankalarına borç ana para ve faizlerini geri ödeyememeleri durumu) olduğunu ve sonuçta ABD’li, Batı Avrupalı ve Japon bankaları vurduğunu belirten David Levey, 1998 Ağustosunda ortaya çıkan ‘Rusya’daki krizin ise bir “tahvil krizi” olduğunu ve tahvil piyasalarını vurduğunu söyledi.

Doğu Asya’daki krizden sonra bölgeye dolaysız yatırımlar azalmamış, ancak ticari banka ödünçleri ve portföy yatırımları eksi olmuş, yani bölgeden sermaye kaçıışı gerçekleşmiş.

Moody's'e göre Doğu Asya'da likidite krizi sona ermiş görünüyor. Japon ekonomisinin durgunluktan henüz çıkamamış olması da, Doğu Asya bölge ekonomileri için bir dezavantaj görünüyor.

Rusya'nın kısa vadeli borçlarının çok yüksek olması, likidite problemi ortaya çıkarmakta olup, yakın gelecekte ekonomide düzelme beklenmiyor. Brezilya ve Arjantin'in kısa vadeli borçları yüksek olmasa da, toplam borçlarının çok yüksek olması bir handikap oluşturuyor.

Diğer taraftan, Euro - bölgesinde yeralan AB üyesi 11 ülkenin çoğunun kredi risk notu AAA (en yüksek).

TÜRKİYE-AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ EKONOMİK İLİŞKİLERİ*

ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

- Ticaret ve Seyrüsefain Muahedenamesi (1 Ekim 1929)
- Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması - SEİA (29 Mart 1980)
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (3 Aralık 1985)
- Ana Hibe Anlaşması (6 Haziran 1991)
- Bilimsel ve Teknik İşbirliği Anlaşması (14 Haziran 1994)
- Tarımsal İşbirliği Mutabakat Zaptı (18 Ocak 1995)
- Global Learning and Observations to Benefit the Environment Anlaşması (5 Mayıs 1995)
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması (26 Mart 1996)
- Gümrük İşbirliği Anlaşması (28 Mart 1996)
- Türkiye-ABD İş İmkanlarını Geliştirme Konseyinin Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı (15 Kasım 1996)
- Türkiye-ABD Ortak Ekonomik Komisyonuna İlişkin Ortak Bildiri (27 Aralık 1996)
- Türkiye ile ABD arasında Ticari İstişare Mekanizması Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı (20 Ocak 1998)

(*) Bu bölüm Dış Ticaret Müsteşarlığı internet sayfasından alınmıştır.

TÜRKİYE-ABD TİCARİ İLİŞKİLERİ

Türkiye-ABD Dış Ticareti (Milyon \$)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1991	913	2.255	-1.342	3.168
1992	865	2.600	-1.735	3.465
1993	986	3.350	-2.364	4.336
1994	1.520	2.429	-909	3.949
1995	1.514	3.724	-2.210	5.238
1996	1.639	3.516	-1.876	5.154
1997	2.032	4.329	-2.297	6.361
1998	2.233	4.053	-1.820	6.286

1998 Yılında ABD'ne İhracatımızda İlk On Madde (1.000 ABD \$)

Madde Kodu	Madde Adı	Değer
240110	Tütün	256.392
610910	Pamuktan tişörtler, fanilalar	103.810
711319	Kıymetli metal kaplamalarından ziynet eşyası	98.578
611020	Pamuktan kazak, süveter, hırka, yelek	58.733
610510	Pamuktan erkek gömlekleri	56.353
720916	Demir-çelikten yassı hadde ürünler	55.890
721391	Filmaşın	53.984
620891	Kadın-kız için bornoz, sabahlık	51.494
610831	Kadın-kız için pamuktan gecelik ve pijamalar	38.573
610462	Kadın-kız için tulum ve şortlar	36.063

1998 Yılında ABD'den İthalatımızda İlk On Madde (1.000 ABD \$)

Madde Kodu	Madde Adı	Değer
880240	Uçaklar ve uçak parçaları	385.266
240120	Tütün	264.961
880330	Uçak ve helikopterlerin aksam ve parçaları	252.929
520100	Pamuk	175.386
270112	Bitümenli taşkömürü	113.623
841191	Turbojetler	103.773
100590	Mısır	81.375
720449	Demir-çelik döküntü ve hurdaları	76.526
292610	Akrilonitril	72.741
150200	Sığır, koyun, keçi yağları	62.061

TÜRKİYE'DEKİ ABD YATIRIMLARI

1998 yılı sonu itibariyle, Türkiye'de faaliyette bulunan ABD'li firma sayısı 291 olup, söz konusu firmaların getirdiği sermayenin, Türkiye'deki toplam yabancı sermaye içindeki payı % 13,38'dir. Öte yandan, ülkemizdeki serbest bölgelerde faaliyet gösteren 7 ABD'li firmanın 5'i Ege, 1'i Mersin, 1'i ise İstanbul Deri Serbest Bölgesinde faaliyette bulunmaktadır. Ayrıca, çeşitli serbest bölgelerimizde ABD ortaklı 12 firma faaliyet göstermektedir.

1998 Yılında Verilen Yabancı Sermaye İzinlerinin Başlıca Ülkeler İtibariyle Dağılımı:

Ülkeler	İzin Verilen Yabancı Sermaye (Milyon \$)	İzin Adedi
İtalya	102,1	5
Almanya	92,7	37
ABD	24,1	9
Hollanda	16,2	15
İsviçre	16,0	5

(Kaynak: Hazine Müsteşarlığı)

Türkiye’de ABD Firmalarına Verilen Yabancı Sermaye İzinleri: (Milyon \$)

Yıl	İzin Adedi	İzin Verilen Sermaye	Yeni	Tevsii	Sermaye Artışı	Portföy
1993	100	399,63	205,88	20,73	82,60	90,42
1994	79	157,30	17,77	2,70	124,10	12,73
1995	71	231,37	76,68	45,96	69,07	39,66
1996	63	179,44	75,95	49,67	52,10	1,72
1997	81	174,48	27,98	19,72	68,06	57,71
1998	9	24,11	0,49	23,60	-	0,2

(Kaynak: Hazine Müsteşarlığı)

ÖZELLİK ARZEDEN KONULAR:

a) Fikri Mülkiyet Hakları

1988 tarihli ABD Ticaret Yasası, ABD’nin ihracatını olumsuz yönde etkileyen ülkelere yönelik karşı tedbirler uygulanması için ABD Başkanına yetki vermektedir. Bu çerçevede, Türkiye’deki Fikri Mülkiyet Hakları (FMH) konusunda eksiklikler bulunduğu ve bu durumun ABD’nin ihracatını olumsuz etkilediği ileri sürülerek ABD Ticaret Temsilciliği (USTR) tarafından yapılan incelemeler sonucunda önce 1989 yılında ülkemiz “izleme listesi”ne, 1992 yılında ise “öncelikli izlenecek ülkeler listesi”ne alınmıştır.

USTR tarafından 1997 yılı inceleme sonuçları 30 Nisan 1997 tarihinde açıklanmıştır. Buna göre, Türkiye’nin “öncelikli izlenecek ülkeler listesi”nde kalmasının kararlaştırıldığı belirtilmiş, ayrıca 1997 yılı Aralık ayında sonuçlanacak olan bir dönem dışı incelemeye tabi tutulacağı ifade edilmiştir.

Söz konusu dönem-dışı inceleme sonuçları, 16 Ocak 1998 tarihinde USTR tarafından açıklanmış olup, Türkiye’nin “öncelikli izlenecek ülkeler” grubunda kalmaya devam edeceği, Genel Preferanslar Sistemi (GSP) çerçevesindeki çıkarlarımızın geniş-

letilmesi talebimizin, ülkemizde Fikri Mülkiyet Hakları mevzuatı ve uygulamasında uzun süredir beklenen gelişmeler hayata geçirilinceye kadar değerlendirilmeyeceği ifade edilmiştir.

Son olarak, 1 Mayıs 1998 tarihinde açıklanan 1998 yılı inceleme sonuçlarında da Ocak ayında sonuçlanan dönem dışı inceleme sonrasında ülkemizde sözkonusu alanda kaydedilen gelişmeler “ümit verici” olarak değerlendirilmiş, öte yandan Türkiye’nin “öncelikli izlenecek ülkeler” grubunda kalmaya devam edeceği tekrarlanmış ve GSP çerçevesindeki çıkarlarımızın genişletilmesi konusu ABD tarafı eleştirilerinin yoğunlaştığı noktalarda sağlanacak gelişmeler ile doğrudan ilişkilendirilmiştir.

b) Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi (GSP):

ABD, Genelleştirilmiş Preferanslar Sistemi çerçevesinde, bazı gelişmekte olan ülkelere belirli mallarda gümrük muafiyetli ithalat imkanı tanımaktadır. Bu sistemden yaklaşık 4150 kalem üründe, aralarında Türkiye’nin de bulunduğu 137 ülke yararlanmaktadır.

Türkiye’nin GSP Kapsamında ABD’ne İhracatı (\$)

Yıllar	GSP (Toplam)	*	**	GSP’den Yararlanan Toplam	Madde Sayısı
1991	144.176.899	17.744.818	24.767.387	101.664.694	362
1992	817.822.957	18.826.083	635.648.727	164.348.147	405
1993	439.004.834	20.824.512	120.735.400	297.444.922	441
1994	421.078.380	22.348.984	47.209.958	342.519.438	443
1995	443.000.040	27.872.474	48.780.358	366.347.210	480
1996	359.038.684	32.316.625	52.611.330	270.110.729	577
1997	695.540.899	31.406.760	271.481.728	392.652.411	744
1998	611.547.793	51.425.639	250.222.139	309.900.015	632

1998 Yılı Rekabet İhtiyacı Limiti: 85.000.000 \$ De Minimis: 14.000.000 \$

* GSP kapsamında olup, rekabet ihtiyacı limitinin aşılması nedeniyle gümrük muafiyetinden yararlanamayan toplam

** GSP kapsamında olup, idari eksiklikler nedeniyle gümrük muafiyetinden yararlanamayan toplam

ABD Senatosu ve Temsilciler Meclisinin Ortak Komisyonunda yapılan görüşmeler sonucunda belirli dönemler için yenilenen ABD GSP Programı son olarak 30 Haziran 1998 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere uzatılmış olup, 30 Haziran 1999 tarihine kadar yürürlükte kalacaktır.

Anılan Programın önümüzdeki aylarda yeniden geriye dönük olarak uzatılması beklenmektedir. 1997 yılında GSP kapsamına alınması için başvuru yapılan on ihraç ürünümüzün ikisi (bal ve kiraz) USTR tarafından incelemeye alınmış, ancak ülkemizde fikri mülkiyet hakları alanında yeterli iyileştirme sağlanamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Ayrıca, 1998 yılında kapari, kurutulmuş domates tozu, kuru kayısı, kuyum eşyası ve pipo ihracatımız rekabet ihtiyacı limitini aştıklarından GSP Programından çıkarılmıştır.

c) Tekstil:

Türkiye'nin ABD'ye yönelik tekstil ve konfeksiyon ihracatı, 1985'den itibaren, Türkiye ile ABD arasında MFA (Çok Elyaf-lılar Anlaşması) çerçevesinde, 1 Ocak 1995 tarihinden itibaren ise DTÖ Tekstil ve Giyim Anlaşması (TGA) çerçevesinde imzalanan kısıtlama anlaşmaları ile düzenlenmektedir.

Kısıtlama kapsamındaki ihracat, Türkiye'nin ABD'ne yönelik tekstil ve konfeksiyon ihracatının % 85'ini kapsamakta olup, kısıtlamanın büyük bir bölümünü pamuklu ürünler oluşturmaktadır.

Halen, ABD 21 tekstil ve 21 konfeksiyon kategorisinde Türkiye'ye kota uygulamaktadır. ABD kaynaklı istatistiklere göre, değer bazında Türkiye, ABD'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ürünleri ithalatında % 1,7'lik payla 20. sırada yer almaktadır. ABD'ne yapılan tekstil ve konfeksiyon ihracatımızın % 77'si konfeksiyon, % 23'ü ise tekstil ürünlerinden oluşmuştur.

